

Agromilieumaatregelen: Hoe denken landbouwers erover?

**Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie**

Ellen Maertens

Agromilieumaatregelen: Hoe denken landbouwers erover?

Ellen Maertens

Februari 2011

Rapport, 66 blz.

Depotnummer: D/2011/3241/008

Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie
Ellipsgebouw (6de verdieping)
Koning Albert II - laan 35, bus 40
1030 Brussel
Tel. 02 552 78 20 - Fax 02 552 78 21
✉e-mail: ams@vlaanderen.be

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Maertens E. (2011) *Agromilieumaatregelen: Hoe denken landbouwers erover?* Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hierbij graag helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van onze nieuwste publicaties, schrijf u dan in op de AMS-nieuwsflash via de onderstaande link:

<http://www.vlaanderen.be/landbouw/studies/nieuwsflash>

Agromilieumaatregelen:

Hoe denken landbouwers erover?

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	1
VOORWOORD.....	2
SAMENVATTING.....	3
1 INLEIDING.....	5
2 OVERZICHT VAN DE MAATREGELEN	6
3 IMPLEMENTATIE VAN DE MAATREGELEN.....	9
4 ONDERZOEK NAAR PARTICIPATIE EN UITVOERING DOOR BEGUNSTIGDEN	10
4.1 METHODE.....	10
4.2 RESULTATEN.....	13
4.2.1 ALGEMEEN	13
4.2.2 TOEPASSING VAN AGROMILIEUMAATREGELEN	15
4.2.3 REDENEN OM GEEN STEUN AAN TE VRAGEN OF OM CONTRACT/VERBINTENIS TE ONDERBREKEN VOOR BEPAALDE MAATREGELEN	16
4.2.4 AANLEIDING OM EEN BEPAALDE MAATREGEL UIT TE VOEREN.....	18
4.2.5 EFFECTEN DIE LANDBOUWERS ONDERVINDEN OP HET BEDRIJF BIJ HET UITVOEREN VAN EEN AGROMILIEUMAATREGEL	21
4.2.6 ARGUMENTEN DIE EEN LANDBOUWER KUNNEN OVERTUIGEN OM IN DE TOEKOMST STEUN AAN TE VRAGEN VOOR EEN AGROMILIEUMAATREGEL.....	28
4.3 DISCUSSIE.....	33
4.4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	36
BRONNENLIJST.....	38
LIJST VAN FIGUREN.....	39
LIJST VAN TABELLEN	39
AFKORTINGENLIJST.....	40

Voorwoord

Deze studie werd uitgevoerd in opdracht van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. De afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij verrichtte het onderzoek. Deze studie past ook in de werking van de afdeling rond het Vlaams programma van plattelandsontwikkeling (PDPO) waarbij o.a. evaluaties uitgevoerd worden tijdens de uitvoering van het programma. Het onderzoek liep van mei 2010 tot en met januari 2011.

Agromilieumaatregelen hebben als doel de landbouwproductie te verzoenen met bepaalde milieu- en natuurdoelstellingen. De effectiviteit van deze maatregelen wordt beïnvloed door verscheidene factoren. Een belangrijke factor is de participatiegraad van landbouwers aan deze maatregelen. Daarom is het belangrijk om te weten hoe landbouwers denken over dit thema. Deze studie wil meer inzicht geven in de beweegredenen waarom landbouwers al of niet deelnemen, over het effect van agromilieumaatregelen op het bedrijf en over de argumenten die hen (niet) kunnen overtuigen om een agromilieumaatregel aan te vragen. Centraal onderdeel van dit onderzoek vormde een enquête onder landbouwers. Onze dank gaat dan ook uit naar allen die deelgenomen hebben aan deze enquête. Daarnaast ook een woord van dank aan de collega's Tom Coulier, Johan Janssens en Jelle Goossens voor de ondersteuning tijdens deze studie. Ten slotte wens ik ook de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij, de afdeling Platteland van de VLM, de Studiedienst van de Boerenbond, Dirk Van Gijseghem (afdelingshoofd AMS) en Leen Bas (diensthoofd studie) te bedanken voor hun suggesties en feedback.

Samenvatting

Het Vlaams programma voor plattelandontwikkeling biedt landbouwers de mogelijkheid om op vrijwillige basis verbintenissen aan te gaan om op hun bedrijf een aantal agromilieumaatregelen af te sluiten met als doel de landbouwproductie te verzoenen met bepaalde milieu- en natuurdoelstellingen. De aangevane verbintenissen gaan steeds verder dan de verplichtingen die voortvloeien uit de randvoorwaarden en dan de basiskwaliteit voor natuur en milieu en de vergoeding dekt voor een groot deel de kosten en de gedeelde inkomsten die met deze maatregel gepaard gaan. Om effectief te zijn moeten de agromilieumaatregelen niet alleen op technisch-inhoudelijk vlak op punt staan, maar moet ook de participatiegraad voldoende hoog liggen. Daarom is het belangrijk om te weten wat er leeft rond dit thema bij de landbouwers. Via een enquête bij een selectie van landbouwers met en zonder agromilieumaatregelen werd informatie verzameld over de beweegredenen waarom landbouwers al of niet deelnemen, over het effect van agromilieumaatregelen op het bedrijf en over de argumenten die hen (niet) kunnen overtuigen om een agromilieumaatregel aan te vragen. De vragen in de enquête werden opgesplitst per type agromilieumaatregel. Er werden 14 types agromilieumaatregelen onderzocht. De selectie van landbouwers gebeurde op basis van de databank van de verzamelaanvraag die beheerd wordt door het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Uit deze gegevens blijkt dat ongeveer een derde van de landbouwers die een verzamelaanvraag indienen, een of meerdere agromilieumaatregelen uitvoert of uitgevoerd heeft. Het valt op dat vooral bij erg jonge landbouwers, oudere landbouwers, kleine bedrijven en bedrijven in Antwerpen minder vaak agromilieumaatregelen voorkomen. Voor deze enquête werd geen random steekproef getrokken omdat er over de participatie aan minder populaire agromilieumaatregelen dan te weinig informatie zou ingewonnen kunnen worden.

In totaal werden 277 enquêtes tijdig ontvangen, wat overeenkomt met een responsgraad van 36%. Hiervan waren er 228 van landbouwers met agromilieumaatregelen en 49 van landbouwers zonder agromilieumaatregelen.

De resultaten geven aan dat, indien een respondent steun ontvangen heeft/ontvangt voor een maatregel, in bijna de helft van de gevallen de maatregel ook zou uitgevoerd worden zonder steun. De meerderheid van de maatregelen zou identiek toegepast worden als de bestaande agromilieumaatregel. Maar de verschillen tussen de maatregelen zijn wel groot. Terwijl slechts een vijfde van de respondenten de maatregel groenbedekking niet meer zou uitvoeren zonder steun, zou bijna 90 % van de respondenten de natuurgerichte maatregelen botanisch beheer en akker- en weidevogelbeheer stoppen als de subsidies wegvallen.

“Geen interesse” is de vaakst voorkomende redenen waarom er geen steun aangevraagd wordt of waarom er een verbintenis verbroken wordt. Maar daarnaast geven ook veel landbouwers aan dat ze niet op de hoogte zijn of dat ze een tekort aan kennis hebben. Er moet dus nagedacht worden hoe we de interesse van landbouwers voor agromilieumaatregelen kunnen aanwakkeren en hoe we hen beter kunnen informeren over de bestaande mogelijkheden. In iets mindere mate wordt ook het teveel aan papierwerk naar voor geschoven als belemmerende factor. Wat vooral opvalt, is dat de hoogte van de steunbedragen en de controles maar zelden als belangrijkste reden naar voor komen.

De deelname van landbouwers aan agromilieumaatregelen kent over het algemeen een economisch motief maar ook de bezorgdheid voor het milieu speelt een belangrijke rol. Voor ongeveer een derde spelen het bedrijfsimago en de bedrijfsresultaten ook minstens een redelijke belangrijke rol. Maar het is echter ook noodzakelijk om de resultaten per agromilieumaatregel te bekijken aangezien de verschillen tussen de maatregelen erg groot kunnen zijn.

Er worden door het uitvoeren van agromilieumaatregelen vooral positieve effecten op de omgeving van het bedrijf ervaren. Op de productie van het bedrijf worden zowel negatieve als positieve invloeden gerapporteerd door de respondenten. Een kleiner aantal (gunstige) effecten werd gesignaleerd op de arbeidsomstandigheden. Maar ook hier is het verschil in effect tussen de agromilieumaatregelen groot. Het valt op de meest gunstige effecten waargenomen worden voor de maatregel bio hectaresteen.

Het lijkt geen twijfel dat het financieel aspect een belangrijke drijfveer is voor de landbouwers om in de toekomst een agromilieumaatregel aan te gaan. Maar ook andere zaken spelen minstens een even cruciale rol. Rechtszekerheid is erg belangrijk om landbouwers in de toekomst te motiveren om (natuurgerichte) agromilieumaatregelen uit te voeren. Daarnaast is het papierwerk een doorn in het oog van landbouwers die nog geen maatregelen uitvoeren. Hulp bij de administratie zal slechts in beperkte mate een oplossing bieden. Er moet dus grondig nagedacht worden hoe de houding van landbouwers zonder agromilieumaatregelen tegenover het administratieve werk veranderd kan worden. Daarnaast zal er nog verder gewerkt moeten worden aan administratieve vereenvoudiging.

Argumenten die respondenten al of niet kunnen overtuigen om een agromilieumaatregel aan te vragen bij de Vlaamse overheid verschillen voor de groep met en zonder agromilieumaatregelen. Wanneer er in de toekomst acties ondernomen worden om landbouwers te overtuigen om een agromilieumaatregel aan te gaan bij de Vlaamse overheid zou er dus rekening moeten gehouden worden met de doelgroep die men wenst te overtuigen. Wenst men vooral de landbouwers zonder agromilieumaatregelen te bereiken, met name vooral de oudere landbouwers, de kleinere bedrijven, de hobbylandbouwers? Of mikt men eerder op de landbouwers met agromilieumaatregelen, dus meer op grotere bedrijven, op landbouwers van middelbare leeftijd?

Uit de studie volgt dat men heel goed voor ogen moet zien wat men wil bereiken met het subsidiëren van agromilieumaatregelen. Wil men vooral maatregelen subsidiëren die zonder steun niet zouden uitgevoerd worden? Of wil men gemotiveerde landbouwers die maatregelen uitvoeren met positieve effecten op milieu of natuur belonen?

De resultaten van deze enquête tonen ook aan dat het belangrijk is om participatie van landbouwers aan agromilieumaatregelen te bekijken per type agromilieumaatregel.

1 Inleiding

Binnen het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid kunnen twee pijlers onderscheiden worden. De eerste pijler omvat het markt- en inkomensbeleid, de tweede pijler het plattelandsbeleid.

De Europese lidstaten implementeren het Europese beleid voor Plattelandsontwikkeling in hun eigen regio. In België heeft Vlaanderen, dat het landbouwbeleid voor deze regio uitstippelt, op basis van de specifieke Vlaamse kenmerken een eigen Vlaamse visie en programma (PDPO) ontwikkeld. Hierin staan leefbaarheid in een sterk verstedelijkte omgeving met een multifunctioneel ruimtegebruik voor de versnipperde open ruimte en een belangrijke rol voor de land- en tuinbouw centraal. Een eerste Vlaams plattelandsprogramma (PDPO I) liep tussen 2000 en 2006.

Op 1 januari 2007 ging het tweede programma (PDPO II) van start, waarbij vanuit het Europees landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling vier pijlers worden vooropgesteld: 1) Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouw (As 1); 2) Steunverlening voor landbeheer en verbetering van het milieu (As 2); 3) Verbetering van de leefkwaliteit op het platteland en bevordering van diversificatie van de economische bedrijvigheid (As 3). Deze drie assen worden aangevuld met een methodologische as die gewijd is aan de Leaderbenadering (As 4). Het PDPO II loopt tot eind 2013 en is in grote mate een voortzetting van het PDPO I.

Het Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling biedt landbouwers de mogelijkheid om op vrijwillige basis op hun bedrijf een aantal agromilieumaatregelen af te sluiten met als doel de landbouwproductie te verzoenen met bepaalde milieu- en natuurdoelstellingen. De aangegane verbintenissen gaan steeds verder dan de verplichtingen die voortvloeien uit de randvoorwaarden en dan de basiskwaliteit voor natuur en milieu en de vergoeding dekt voor een groot deel de kosten en de gederfde inkomsten die met deze maatregel gepaard gaan. Om effectief te zijn moeten de agromilieumaatregelen niet alleen op technisch-inhoudelijk vlak op punt staan, maar moet ook de participatiegraad voldoende hoog liggen. Daarom is het belangrijk om te weten wat er leeft rond dit thema bij de landbouwers. In deze studie wordt er gefocust op dit laatste aspect.

In een eerste hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de bestaande agromilieumaatregelen, inclusief de uitdovende maatregelen waarvoor geen nieuwe verbintenissen meer kunnen afgesloten worden. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de implementatie van de maatregelen op vlak van aantallen, oppervlaktes en budget. Daarna wordt de participatie en uitvoering door begunstigden besproken. Via een enquête aan een selectie van landbouwers met en zonder agromilieumaatregelen werd informatie verzameld over de beweegredenen waarom landbouwers al of niet deelnemen, over het effect van agromilieumaatregelen op het bedrijf en over de argumenten die hen (niet) kunnen overtuigen om een agromilieumaatregel aan te vragen.

2 Overzicht van de maatregelen

Het systeem van agromilieumaatregelen ging van start in 2000. De overeenkomst kan betrekking hebben op het natuurbeheer op een landbouwbedrijf, het realiseren van bepaalde milieudoelstellingen, het toepassen van milieuvriendelijke landbouwproductiemethodes of het behoud van de genetische diversiteit. In ruil voor deze extra inspanningen ontvangt de landbouwer een vergoeding van de overheid. Agromilieumaatregelen in samenwerking met de VLM, heten beheerovereenkomsten, deze in samenwerking met ALV heten agromilieuverbintenissen. In de loop van de eerste en tweede termijn van het PDPO werden er aanpassingen uitgevoerd op technisch-inhoudelijk vlak. Sommige maatregelen werden ingevoerd andere werden stopgezet. De maatregelen die afgevoerd worden hebben een uitdovend karakter omdat de overeenkomsten gesloten worden voor een periode van 5 jaar. Naast een overzicht van de doelstellingen van de agromilieumaatregelen (Tabel 1) worden ook het toepassingsveld, de steunbedragen en de voorwaarden weergegeven (Bijlage 1).

Tabel 1 Status en doelstellingen van de agromilieumaatregelen

Code	Maatregel	Status (t.o.v. PDPO I)	Beheerdienst	Doelstelling
214-A	Mechanische onkruidbestrijding	Verderzetting*	ALV	Vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (vooral atrazine) in de verschillende milieu-compartimenten
214-B	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt	Nieuw**	ALV	Stimulatie om voor het bestrijden van onder meer de fruitmot gebruik te maken van de verwarringstechniek. Vermindering druk op het leefmilieu door gebruik te maken van deze techniek ipv klassieke chemische bestrijding.
214-C	Lokale veerassen hoogstamboomgaarden	Verderzetting	DLV	Een halt toeroepen aan de verdringing van een aantal rassen en variëteiten door utilitaire en commerciële rassen en variëteiten, het opnieuw samenstellen en in stand houden van een levende genenbank, en aldus het behoud van genetische diversiteit
214-D	Vlinderbloemigen	Verderzetting	ALV	Door het stimuleren van de teelt van vlinderbloemigen (luzerne, klaver,...) wordt beoogd om in de landbouwpraktijk te komen tot een meer evenwichtige silage-voederwinning en een meer grondgebonden veehouderij
214-E	Sierteelt	Verderzetting	ALV	De registratie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen en de daaraan gekoppelde

Code	Maatregel	Status (t.o.v. PDPO I)	Beheerdienst	Doelstelling
				vermindering van het gebruik van deze milieubelastende stoffen in de sierteelt
214-F	Bio hectaresteen	Verderzetting	ALV	Verbetering van het leefmilieu en van de intrinsieke kwaliteit van de voeding; het vervullen van een voorbeeld- en hefboomfunctie in de noodzakelijke evolutie naar een duurzame landbouw.
214-G	BO perceelsrandenbeheer	Verderzetting	VLM	Het tot stand brengen van een beschermingsstrook langs heggen, houtkanten, houtwallen en wegbermen, waterlopen of holle wegen in functie van de bevordering van de biodiversiteit (flora en fauna, b.v. akkerkruiden langs houtkanten), de voorkoming van een oppervlakkige afstroming van nutriënten (ter bescherming van de oppervlaktewaterkwaliteit) en het vermijden van bodemverlies door erosie.
214-H	BO soortenbescherming	Verderzetting	VLM	De instandhouding en bescherming van weidevogel-, akkervogel- en hamsterpopulaties in de daartoe bij ministerieel besluit afgebakende gebieden.
214-I	BO erosiebestrijding	Verderzetting	VLM	Het verminderen van de erosie van bodemmateriaal zelf en het tegenhouden van het geërodeerde materiaal vooraleer het op wegen, in waterlopen,... terechtkomt.
214-J	BO water	Verderzetting	VLM	Het realiseren van een beschermingsniveau van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit tegen nitraat-aanrijking en eutrofiëring dat verder gaat dan het genormeerde niveau vastgelegd in bijlage 1, A.1. en A.2. van de nitraatrichtlijn, o.a. door een bemestingsdosis met dierlijke mest die lager is dan deze aangegeven door de nitraatrichtlijn.
214-K	BO beheer van kleine landschapselementen	Verderzetting	VLM	Een verbetering van het ecologisch functioneren van de bestaande kleine landschapselementen, die een belangrijke rol vervullen als leefplaats en verbindingsweg voor natuurlijke organismen, tot een toename van de oppervlakte en het aantal elementen en tot een verbetering van de landschappelijke kwaliteit.
214-M	Groenbedekking	Uitdovend***	ALV	Een reductie van erosie van landbouwgronden, een reductie van uitloging van stikstof naar grond- en oppervlaktewater en een vermindering

Code	Maatregel	Status (t.o.v. PDPO I)	Beheerdienst	Doelstelling
				van de droogte-gevoeligheid op arme zandbodems.
214-N	Mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting	Uitdovend	ALV	Vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (vooral atrazine) in de verschillende milieu-compartimenten.
214-O	Hectaresteen voor de geïntegreerde methode pitfruit	Uitdovend	ALV	Bijdrage tot algemene vermindering van de verontreiniging van de bodem, lucht en water door gewasbeschermingsmiddelen; bijdrage tot voedselveiligheid; bijdrage tot herstel van het vertrouwen in Belgische voedingsproducten; creëren van een referentieniveau voor de Belgische fruitteelt; pilootproject voor andere teelten.
214-P	BO botanisch beheer**** + BO Natuur***	Uitdovend	VLM	De ontwikkeling van botanische waardevolle graslanden en de instandhouding en ontwikkeling van botanisch waardevolle graslanden en botanisch waardevolle kruidengemeenschappen in akkers.
214-Q	Biologische varkenshouderij	Uitdovend	DLV	Het verminderen van de hoeveelheid geproduceerde varkens en dus ook van mest door de varkenshouderij; toename van het biologisch bemestingsareaal met ongeveer 5.000 ha of circa 1% van het Vlaamse areaal.

* Verderzetting: Deze maatregel maakte reeds deel uit van PDPO I en werd, mits eventuele wijzigingen, ook opgenomen in PDPO II

** Nieuw: Deze maatregel is nieuw in het PDPO II en maakte geen deel uit van PDPO I

*** Uitdovend: Deze maatregel maakte deel uit van PDPO I. In PDPO II kunnen voor deze maatregel geen nieuwe verbintenissen gesloten worden.

**** De maatregel BO botanisch beheer werd niet meer opgenomen in PDPO II. De maatregel wordt wel nog verder gezet en gefinancierd met staatssteun.

3 Implementatie van de maatregelen

Om een beeld te krijgen van de participatie aan de agromilieumaatregelen wordt in dit onderdeel dieper ingegaan op het areaal, het aantal verbintenissen en de uitgaven voor de agromilieumaatregelen.

In 2009 bedraagt het totale areaal agromilieumaatregelen 67.873 ha en zijn er in totaal 12.657 contracten. De uitgaven in kalenderjaar 2009 bedragen 26,7 miljoen euro (Van Zeebroeck et al, 2010). Het totale areaal en het aantal overeenkomsten is de laatste jaren sterk achteruit gegaan. Deze daling is vooral te wijten aan de agromilieumaatregel groenbedekking waarvoor tijdens PDPO II geen nieuwe contracten meer gesloten kunnen worden. Wat de totale uitgaven per kalenderjaar voor de agromilieumaatregelen betreft is er een stijging merkbaar. Uitgaven stijgen sterker dan het areaal omdat de premies per eenheid voor de PDPO II contracten vaak hoger zijn dan voor de PDPO I contracten. De stijging in uitgaven is hoofdzakelijk te wijten aan de BO water. Deze maatregel neemt in 2009 ongeveer de helft van de totale uitgaven in.

In Bijlage 2 wordt voor elke maatregel die verder beschouwd wordt in de studie, de evolutie van het areaal, het aantal verbintenissen en de uitgaven per kalenderjaar weergegeven tussen 2000 en 2009.

In de voorbije periode van het PDPO heeft de maatregel groenbedekking het grootste areaal ingenomen. Op het hoogtepunt in 2006 liep het areaal groenbedekking op tot 78.031 ha. Zoals hierboven wordt aangegeven daalt de oppervlakte vanwege het uitdovend karakter en is deze maatregel in 2011 afgelopen. Daarnaast palmde BO water in de voorbije periode een groot areaal in; het schommelde rond 30.000 ha. Anderzijds besloegen vooral de natuurgerichte maatregelen de kleinste oppervlakten.

Wanneer het areaal van de agromilieumaatregelen voor 2009 vergeleken wordt met het laatste jaar van PDPO I (2006) dan wordt er een sterke toename (>10%) in oppervlakte vastgesteld voor de BO erosie, BO perceelsrandenbeheer en de maatregel vlinderbloemigen. Een beperkte stijging (<10%) wordt waargenomen voor de maatregel bio hectaresteyn, BO water en sierteelt. Naast een daling in het areaal van de uitdovende maatregelen verminderde ook de oppervlakte voor BO soortenbescherming en voor de maatregel mechanische onkruidbestrijding. Voor deze laatste maatregel is dit vooral te wijten aan het uitdovend karakter van de maatregel mechanische onkruidbestrijding met rijenbespuiting.

Voor het aantal verbintenissen worden voor de voorbije periode dezelfde trends vastgesteld als voor het areaal. Het grootste aantal verbintenissen werd waargenomen voor de maatregel groenbedekking. In 2006 piekte dat tot 8378. Op de tweede plaats komt het aantal contracten voor de BO water.

Wanneer de situatie in 2009 bekeken wordt, stelt men vast dat er een groep afgebakend kan worden van 7 maatregelen die het belangrijkste deel bevatten van het aantal overeenkomsten, namelijk groenbedekking, vlinderbloemigen, BO water, BO beheer kleine landschapselementen, BO perceelsrandenbeheer, mechanische onkruidbestrijding en BO erosie.

Uit een vergelijking tussen 2009 en het laatste jaar van PDPO I (2006) blijkt dat een sterke toename (>10%) in aantal overeenkomsten gevonden wordt voor BO erosie, BO beheer van kleine landschapselementen, bio hectaresteyn en vlinderbloemigen. BO soortenbescherming, BO perceelsrandenbeheer en sierteelt kenden een beperkte stijging (<10%) in deze periode.

Naast een grote daling in het aantal overeenkomsten van de uitdovende maatregelen verminderde ook het aantal overeenkomsten voor BO water sterk.

Zoals hierboven al vermeld, neemt de BO water tijdens de voorbije periode veruit het grootste aandeel van de totale uitgaven in. Op de tweede plaats komen de uitgaven voor groenbedekking.

Wanneer de uitgaven voor de agromilieumaatregelen voor 2009 vergeleken worden met het laatste jaar van PDPO I (2006) dan wordt er een sterke toename (>10%) vastgesteld voor de meeste maatregelen. Voor de BO soortenbescherming, sierteelt, groenbedekking en bio hectare steun wordt echter een daling vastgesteld. De uitgaven voor de maatregel vlinderbloemigen blijven ongeveer stabiel.

Als de uitdovende maatregelen buiten beschouwing gelaten worden is de algemene trend in oppervlakte, areaal en uitgaven voor de verschillende agromilieumaatregelen positief. Er zijn echter grote verschillen tussen de agromilieumaatregelen. Vooral het areaal en de uitgaven voor de natuurgerichte maatregelen zijn laag. Een vergelijking met de potentiële oppervlakten waarop deze maatregelen zouden kunnen worden toegepast geeft aan dat deze maatregelen slechts een klein percentage halen van hun oppervlaktepotentieel (D'Haene et al., 2010).

4 Onderzoek naar participatie en uitvoering door begunstigen

4.1 Methode

Om de participatie door landbouwers aan agromilieumaatregelen in Vlaanderen te onderzoeken werd een schriftelijke enquête georganiseerd (zie Bijlage 3). De enquête werd opgesteld aan de hand van de ex post evaluatie van het PDPO I (IDEA Consult et al., 2008) en werd achtereenvolgens besproken met ALV, VLM en de Boerenbond. Eind juni 2010 werden de formulieren verstuurd naar de landbouwers. De enquête werd gepersonaliseerd door identificatiegegevens en een overzicht van de door de landbouwer genomen agromilieumaatregelen voor te drukken. Gegevens omtrent bedrijfstype en leeftijd van de bedrijfsleider(s) werden opgevraagd aan de deelnemers van de enquête. In de bevraging werd er gepeild naar (1) de toepassing van agromilieumaatregelen, (2) de redenen voor het al of niet uitvoeren van agromilieumaatregelen, (3) de effecten van agromilieumaatregelen op het bedrijf en naar (4) wat de landbouwer zou overtuigen om in de toekomst agromilieumaatregelen na te gaan. Daarnaast werd ook aan de landbouwer de mogelijkheid geboden om andere suggesties of opmerkingen mee te delen.

De vragen in de enquête werden opgesplitst per type agromilieumaatregel. In totaal werden er 14 types agromilieumaatregelen onderzocht. De maatregel lokale veerassen en hoogstamboomgaarden werd niet in beschouwing genomen omdat deze maatregel vaak opgenomen wordt door niet (professionele) landbouwers. Daarnaast werden ook de maatregelen hectaresteen voor de geïntegreerde pitfruit en biologische varkenshouderij niet onderzocht omdat deze maatregelen reeds afgelopen zijn.

De selectie van landbouwers gebeurde op basis van de databank van de verzamelaanvraag die beheerd wordt door het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Uit deze gegevens blijkt dat ongeveer een derde van de landbouwers die een verzamelaanvraag indienen, een of meerdere agromilieumaatregelen uitvoert of uitgevoerd heeft. Het valt op dat vooral bij erg jonge landbouwers, oudere landbouwers, kleine bedrijven en bedrijven in Antwerpen minder vaak agromilieumaatregelen voorkomen (Tabel 2). In deze databank zijn er ongeveer 9000 landbouwers geregistreerd die een bedrijf runnen dat kleiner is dan 2 ha. Van deze groep zijn er slechts 249 landbouwers met agromilieumaatregelen. Dit is enigszins te verklaren door het feit dat de meeste agromilieumaatregelen grondgebonden zijn. Als we enkel de bedrijven die min 2 ha grond aangeven in de verzamelaanvraag beschouwen dan stellen we vast dat 42 % van de bedrijven al agromilieumaatregelen aangevraagd hebben.

In totaal werden 777 landbouwers geselecteerd voor de enquête. Voor deze enquête werd echter geen random steekproef getrokken omdat er over de participatie aan minder populaire agromilieumaatregelen op die manier te weinig informatie zou ingewonnen kunnen worden.

Er werd een eerste groep van 180 landbouwers gekozen die nog nooit agromilieumaatregelen aangevraagd hebben. Bij de selectie werd rekening gehouden met grootte en ligging van het bedrijf en met de leeftijd van de bedrijfsleider (bij natuurlijke personen). Er werd gefocust op bedrijven die minimum 2 ha grond opgeven in de verzamelaanvraag. Naar deze groep wordt verwezen met de benaming “landbouwers zonder agromilieumaatregelen”.

Daarnaast werden 597 landbouwers aangeschreven die wel al in PDPO I en/of PDPO II agromilieumaatregelen genomen hebben. Deze categorie wordt gedefinieerd als “landbouwers met agromilieumaatregelen”. Een landbouwer uit deze groep heeft dus al in het verleden een contract/verbintenis gesloten voor een of meerdere agromilieumaatregelen. Per maatregel werden, afhankelijk van de populariteit van de maatregel, tussen de 20 en de 95 landbouwers geselecteerd verspreid over Vlaanderen. Ten slotte werd er voor de maatregelen waarvoor de informatie beschikbaar was, ook een selectie gemaakt van landbouwers die hun verbintenis verbroken hebben tijdens de looptijd van 5 jaar.

Tabel 2 Aantal landbouwers per leeftijd bedrijfsleider, oppervlakte en ligging van het bedrijf

Leeftijd bedrijfsleider	<25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	≥65	rechtsvormen	totaal
totaal	55	353	953	2065	3446	5058	4940	4049	3726	8674	5832	39151
zAMM*	45	218	575	1154	1895	2944	3148	2759	2625	7171	3755	26289
mAMM**	10	135	378	911	1551	2114	1792	1290	1101	1503	2077	12862

Oppervlakte	<2 ha	2-10 ha	10-30 ha	30-50 ha	50-70 ha	> 70 ha
totaal	9018	11800	10161	4961	1963	1248
zAMM	8724	10021	5289	1505	476	274
mAMM	294	1779	4872	3456	1487	974

Provincie	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Limburg	Wallonië	buitenland
totaal	12273	9937	6992	4283	5177	135	354
zAMM	7501	6716	5545	2752	3448	55	272
mAMM	4772	3221	1447	1531	1729	80	82

*zAMM: landbouwers zonder agromilieumaatregelen

**mAMM: landbouwers met agromilieumaatregelen

Bron: AMS op basis van Agentschap voor Landbouw en Visserij

4.2 Resultaten

4.2.1 Algemeen

In totaal werden 277 enquêtes tijdig ontvangen, wat overeenkomt een met responsgraad van 36%. Er werden 228 enquêtes ontvangen van landbouwers met agromilieumaatregelen en 49 van landbouwers zonder agromilieumaatregelen. De respons lag dus iets hoger bij de aangeschreven landbouwers met agromilieumaatregelen (38%) dan bij deze zonder agromilieumaatregelen (27%). Dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat de eerste groep meer betrokken is tot dit thema. Sommige landbouwers bedankten voor de organisatie van dergelijke bevraging.

Tabel 3 toont de respons van de enquête. De dataset bevat 83% landbouwers met agromilieumaatregelen en 17% zonder agromilieumaatregelen. Drieëntwintig landbouwers gaven aan dat ze een verbintenis verbroken hadden tijdens de 5-jarige looptijd.

In Tabel 4 wordt de verdeling van de respons van de enquête en de populatie Vlaamse landbouwbedrijven per bedrijfstype, leeftijd van de bedrijfsleider, oppervlakte en ligging van het bedrijf weergegeven. Bij de vergelijking van de steekproef en het Vlaamse niveau moet er rekening gehouden worden met het feit dat het aandeel landbouwers met agromilieumaatregelen in de steekproef veel groter is dan het aandeel landbouwers met agromilieumaatregelen op Vlaams niveau.

De grootste groep van respondenten baat een gemengd (akkerbouw/veeteelt) bedrijf uit. Op de tweede en derde plaats komen de akkerbouw- en melkveebedrijven. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat verschillende landbouwers twee bedrijfstypes opgaven. De gemengde (akkerbouw/veeteelt) bedrijven zijn meer vertegenwoordigd en bedrijven met graasdieren minder vertegenwoordigd in de steekproef in vergelijking met de populatie Vlaamse landbouwbedrijven.

Meer dan de helft (52%) van de bedrijfsleiders uit de steekproef is tussen de 40 en 55 jaar, terwijl ongeveer een vierde (27%) ouder is dan 55 jaar. Op Vlaams niveau is de categorie van bedrijfsleiders tussen de 40 en 55 jaar echter kleiner dan de oudere categorie. Dit heeft te maken met het grote aandeel respondenten met agromilieumaatregelen. Uit de gegevens van de verzamelaanvraag blijkt immers dat agromilieumaatregelen minder opgenomen worden door oudere (≥ 65 jaar) landbouwers.

De respons bevat procentueel meer bedrijven met een grotere oppervlakte (≥ 30 ha) in vergelijking met het Vlaamse niveau. Ook dit is waarschijnlijk te wijten aan het groot aandeel landbouwers met agromilieumaatregelen in de steekproef. Het komt overeen met de vaststelling dat grote bedrijven (≥ 30 ha) procentueel vaker voorkomen in de groep landbouwers met agromilieumaatregelen dan in de groep zonder agromilieumaatregelen.

Om de ligging van het bedrijf te bepalen, werd voor de enquête de beherende buitendienst van de verzamelaanvraag genomen. Dit komt meestal overeen met de ligging van de meeste percelen van het bedrijf. Een derde van de bedrijven uit de steekproef is gelegen in West-Vlaanderen terwijl slechts 14% van de bedrijven in Antwerpen en Limburg gevestigd is. Deze verdeling van de bedrijven over Vlaanderen komt over het algemeen overeen met de verdeling op het Vlaamse niveau, uitgezonderd voor een oververtegenwoordiging van bedrijven uit Vlaams-Brabant en een ondervertegenwoordiging van Oost-Vlaamse bedrijven in de respons.

Tabel 3 Respons van de enquête per bedrijfstype, leeftijd van de bedrijfsleider, oppervlakte en ligging van het bedrijf

Bedrijfstype	varkens	melkvee	pluimvee	graasdieren (excl. melkvee)	gemengd (akkerbouw/veeteelt)	groente-en aardbeienteelt	fruitteelt	sierlteelt	overige tuinbouw	akkerbouw
totaal	12	35	4	22	135	14	12	11	8	54
zAMM*	1	2	0	7	21	3	1	1	2	11
mAMM**	11	33	4	15	114	11	11	10	6	43

Leeftijd bedrijfsleider	<25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	≥65	niet ingevuld
totaal	5	6	11	22	52	49	42	25	24	24	17
zAMM	1	0	2	2	5	6	6	8	6	9	3
mAMM	4	6	9	20	47	43	36	17	18	15	14

Oppervlakte	<2 ha	2-10 ha	10-30 ha	30-50 ha	50-70 ha	> 70 ha	onbekend
totaal	3	34	76	69	30	50	14
zAMM	0	9	19	6	3	8	3
mAMM	3	25	57	64	27	42	11

Provincie	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Limburg	Wallonië	buitenland
totaal	91	50	40	55	38	2	1
zAMM	14	14	8	9	2	0	1
mAMM	77	36	32	46	36	2	0

*zAMM: landbouwers zonder agromilieumaatregelen

**mAMM: landbouwers met agromilieumaatregelen

Tabel 4 Procentuele verdeling van de respons van de enquête en de populatie Vlaamse landbouwbedrijven per bedrijfstype, leeftijd van de bedrijfsleider, oppervlakte en ligging van het bedrijf

Bedrijfstype	varkens	melkvee	pluimvee	graasdieren (excl. melkvee)	gemengd (akkerbouw/veeteelt)	groente-en aardbeienteelt	fruitteelt	sierlteelt	overige tuinbouw	akkerbouw	gemengde bedrijven veeteelt
enquête	4	11	1	7	44	5	4	4	3	18	-
Vlaamse landbouwbedrijven*	8	13	1	25	14	7	6	3	1	17	6

Leeftijd bedrijfsleider	<25	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	≥65	niet ingevuld
enquête	2	2	4	8	19	18	15	9	9	9	6
Vlaamse landbouwbedrijven	0	1	4	8	13	16	14	12	11	22	-

Oppervlakte	<2 ha	2-10 ha	10-30 ha	30-50 ha	50-70 ha	> 70 ha	onbekend
enquête	1	12	27	25	11	18	5
Vlaamse landbouwbedrijven	16	28	31	15	6	4	-

Provincie	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Limburg	Wallonië	buitenland
enquête	33	18	14	20	14	1	0
Vlaamse landbouwbedrijven	34	26	15	12	12	-	-

*Bron: AMS op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

4.2.2 Toepassing van agromilieumaatregelen

Meer dan 90% van de bevroegde landbouwers meldt dat ze een of meerdere van de agromilieumaatregelen al ooit toegepast hebben ongeacht of men hier steun voor aangevraagd heeft of niet. Voor elke maatregel apart beschouwd, geeft de meerderheid van de landbouwers echter aan dat ze deze niet nog nooit toegepast hebben. Een uitzondering hierop vormt de agromilieumaatregel groenbedekking, die door 70% van de respondenten reeds werd uitgevoerd. Vooral landbouwers met agromilieumaatregelen uit de leeftijdscategorie 55-65 hebben al meer agromilieumaatregelen toegepast dan anderen.

Een derde van de landbouwers signaleert dat ze een of meerdere maatregelen uitvoeren zonder steun. Maar op maatregelniveau liggen de percentages wel veel lager. Elke individuele maatregel wordt door maximum 10% van de respondenten uitgevoerd zonder steun. Groenbedekking vormt hier wel een uitzondering op en wordt door een vijfde van de respondenten zonder steun toegepast. Dit heeft te maken met de relatief eenvoudige inpassing in de bedrijfsvoering, eenvoud van uitvoering en laagdrempeligheid, waarbij het directe milieuresultaat zowel voor de landbouwer als voor de overheid onmiddellijk zichtbaar is. Anderzijds speelt het feit dat men geen nieuwe verbintenissen meer kan afsluiten voor deze maatregel ook een grote rol. Deze cijfers suggereren reeds dat een behoorlijk aandeel landbouwers niet enkel agromilieumaatregelen uitvoert omwille van de financiële steun die ze in ruil kunnen ontvangen en dat het type agromilieumaatregel dat men kiest wel verschilt.

Indien een respondent steun ontvangen heeft/ontvangt voor een maatregel zou in bijna de helft van de gevallen de maatregel (44%) ook uitgevoerd worden zonder steun. De meerderheid van de maatregelen zou identiek toegepast worden als de bestaande agromilieumaatregel. De verschillen tussen de maatregelen zijn wel groot.

In Figuur 1 worden alle agromilieumaatregelen gerangschikt volgens de kans dat ze nog (al dan niet identiek) uitgevoerd zullen worden zonder steun. Er kunnen 4 categorieën onderscheiden worden.

Een eerste categorie bestaat uit de natuurgerichte beheerovereenkomsten botanisch beheer en akker- en weidevogelbeheer. Voor deze maatregelen is de financiële steun een noodzaak want slechts een tiende zou nog uitgevoerd worden als die zou wegvallen. Opmerkelijk is dat alle respondenten die de BO botanisch beheer nog zouden uitvoeren zonder steun, dit op een identieke wijze zouden doen als met steun.

Een tweede cluster wordt gevormd door de BO perceelsrandenbeheer, de BO water en de BO natuur. Deze beheerovereenkomsten zouden in 20 a 30 % van de gevallen uitgevoerd worden zonder steun. De steun vormt ook hier een belangrijke aanmoediging om de maatregelen toe te passen. 64 % van de landbouwers die de BO perceelsrandenbeheer nog zou uitvoeren zonder steun zou die maatregel wel op een andere manier invullen.

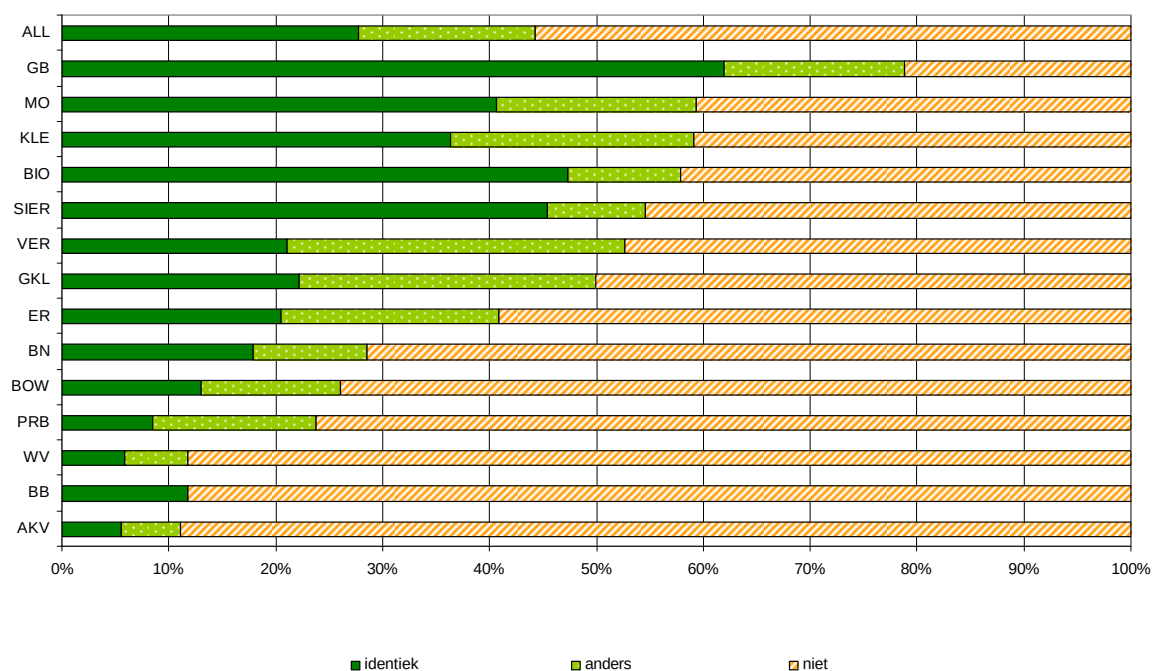
Een derde groep omvat de maatregel BO erosiebestrijding, vlinderbloemigen, verwarringstechniek bij pitfruit, sierteelt, bio hectaresten, BO beheer van kleine landschapselementen en mechanische onkruidbestrijding (met en zonder rijbespuiting). De toepassing van de maatregelen in deze groep is matig afhankelijk van de steun. 40 tot 60 % van de respondenten zou de maatregel nog doen zonder steun. Slechts een vijfde van de landbouwers uit de enquête die de maatregel bio hectaresten en sierteelt zouden uitvoeren zonder steun, zou sleutelen aan de maatregel. Daarentegen zouden zes op de tien respondenten die verwarringstechniek bij pitfruit ook zouden uitvoeren zonder steun, de maatregel anders doen.

Ten slotte vormt groenbedekking een aparte vierde categorie. 79 % van de respondenten die steun ontvangen heeft voor groenbedekking zegt die maatregel ook uit te voeren zonder steun. Eenzelfde cijfer werd bekomen uit de enquête die uitgevoerd werd naar aanleiding van de ex

post evaluatie van PDPO I (IDEA *et al.*, 2008). Deze gegevens komen ook overeen met de trend die waargenomen wordt uit de gegevens van de verzamelaanvraag 2007-2009 (Agentschap voor Landbouw en Visserij). In de verzamelaanvraag wordt ook het areaal groenbedekking gevraagd los van de subsidies. Het areaal groenbedekking met subsidies daalde door de niet-verlengbaarheid van de contracten in de periode 2007-2009 van 81.412 ha tot 16.464 ha. Dit is een daling met 80%. In diezelfde periode is het totale areaal groenbedekking (met of zonder subsidie) gedaald van 108.984 ha in 2007 tot 77.167 ha in 2009, dit is slechts een daling met 29%. Daarbij komt nog dat het totale areaal groenbedekking dat aangegeven wordt met de verzamelaanvraag een onderschatting is omdat landbouwers die er geen (financieel) belang bij hebben om op hun verzamelaanvraagformulier de kolom 'nateelt' in te vullen dit soms nalaten, maar in de praktijk toch groenbedekkers inzaaien.

Bijna niemand (max. 1 %) van de respondenten volgde een vorming of ontving investeringssteun voor machines of infrastructuur voor een bepaalde maatregel.

Figuur 1 Potentiële uitvoering van een agromilieumaatregel zonder steun door landbouwers die steun ontvangen/ontvangen hebben

4.2.3 Redenen om geen steun aan te vragen of om contract/verbintenis te onderbreken voor bepaalde maatregelen

Er werd bij de landbouwers gepeild naar de belangrijkste redenen (max. 3) waarom ze geen steun aangevraagd hebben of waarom ze hun contract/verbintenis verbroken hebben voor bepaalde maatregelen. Er werden verschillende keuzemogelijkheden naar voor geschoven maar de landbouwer kon ook nog een andere verklaring geven.

“Geen interesse” is de vaakst gehoorde reden waarom landbouwers niet (meer) deelnemen aan agromilieumaatregelen (Figuur 2). Vooral voor de maatregelen sierteelt, verwarringstechniek bij pitfruitteelt en bio hectaresteen geven landbouwers dit als verklaring op. Deze maatregelen zijn zeer specifiek en kunnen niet door elke landbouwer opgenomen worden. Deels zullen landbouwers die aangeven dat ze geen interesse vertonen voor deze maatregelen, er dus waarschijnlijk zoiezo niet voor in aanmerking komen.

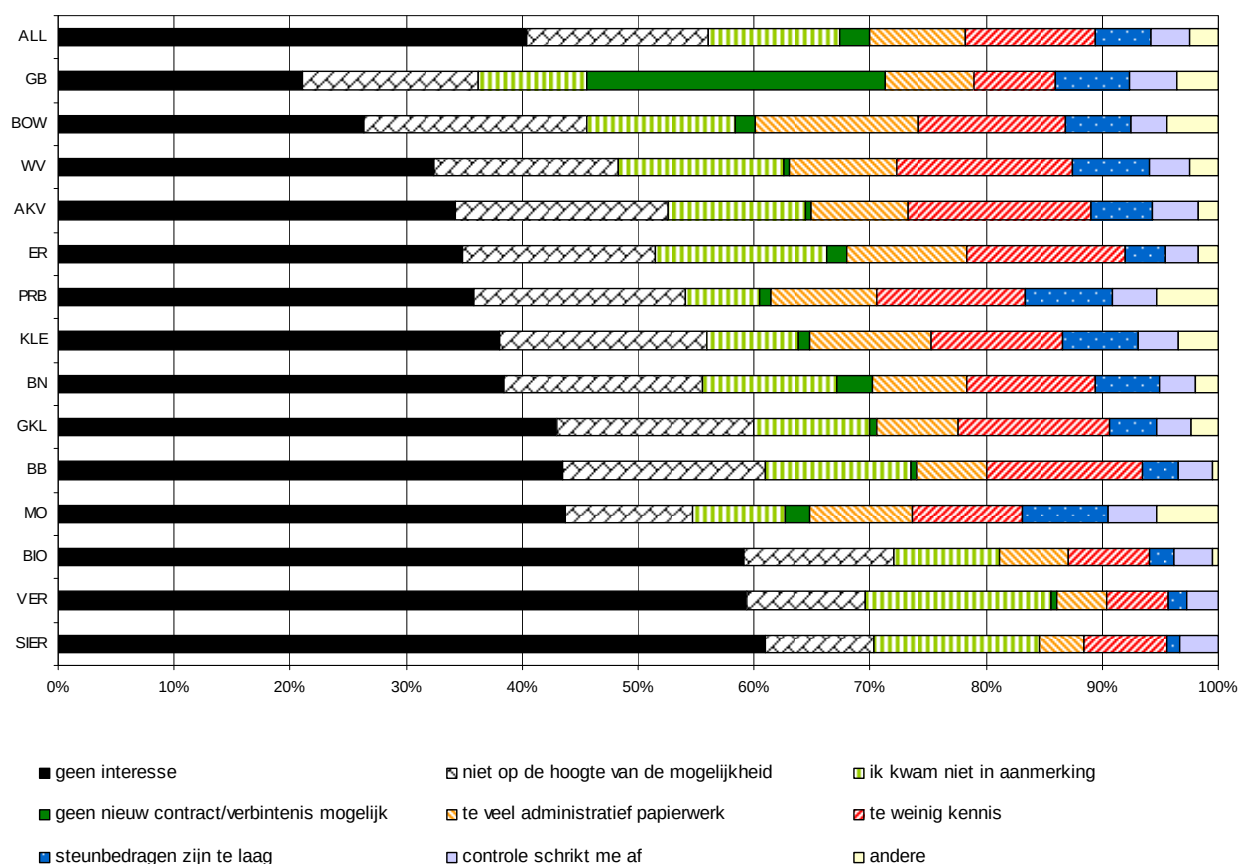
“Niet in aanmerking komen” werd ook als een afzonderlijke mogelijke reden opgenomen in de enquête. Dit wordt ook vaak door de respondenten als reden naar voor geschoven, logischer wijs meest (max. 16 % van de antwoorden) voor de gebiedsgerichte en sectorspecifieke agromilieumaatregelen zoals verwarringstechniek bij pitfruitteelt, sierteelt en weidevogelbeheer.

Andere belangrijke verklaringen die door de landbouwers worden opgegeven om niet (meer) deel te nemen aan een bepaalde maatregel is het feit dat ze niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden (10 à 20 % van de antwoorden) en het tekort aan kennis (7 à 15 % van de antwoorden).

In iets mindere mate (4 à 14 % van de antwoorden) wordt ook het administratieve papierwerk als reden opgegeven.

Daartegenover is het opvallend dat over alle maatregelen heen, de verklaringen dat de steunbedragen te laag zijn en de controles afschrikken slechts op de zesde en zevende plaats komen (5% en 3% van de antwoorden).

Figuur 2 Redenen om geen steun aan te vragen of om contract/verbintenis te onderbreken voor een maatregel

Aangezien er voor de meeste maatregelen uit PDPO I na afloop een nieuw(e) contract/verbintenis gesloten kan worden in PDPO II, wordt er door de respondenten niet vaak gemeld dat het niet mogelijk was om een nieuw(e) contract/verbintenis te sluiten. De uitdovende maatregel groenbedekking vormt hierop een uitzondering. Voor deze maatregel is dat de belangrijkste reden waarom men geen verbintenis meer heeft.

Sommige landbouwers melden als reden om niet (meer) deel te nemen dat de voorwaarden te streng zijn, dat ze ander steunkanaal hebben of dat de maatregel een imagoprobleem vormt.

Tenslotte zijn er ook een aantal landbouwers die zelf een reden toegevoegd hebben aan de keuzelijst van de enquête, zoals te veel werk of te hoge kosten voor aanpassingen aan machines. Anderen meldden dat ze stopten met de maatregel vlinderbloemigen aangezien voor deze percelen geen derogatie kan aangevraagd worden. Daarnaast verbraken sommige landbouwers hun overeenkomst in 2008 omdat vanaf dan de mogelijkheden voor het combineren van agromilieumaatregelen gelimiteerd werden om niet boven de plafondbedragen uit te komen.

De antwoorden van de respondenten met en zonder agromilieumaatregelen lagen voor de verschillende maatregelen over het algemeen in dezelfde lijn. Het valt echter wel voor alle maatregelen op dat respondenten zonder agromilieumaatregelen de veelheid aan administratief papierwerk vaker aangeven als een belangrijke reden om niet deel te nemen dan respondenten met agromilieumaatregelen. Daarentegen gaven landbouwers met agromilieumaatregelen als reden vaker aan dat ze niet in aanmerking kwamen voor een bepaalde agromilieumaatregel.

4.2.4 Aanleiding om een bepaalde maatregel uit te voeren

Er werd bij de landbouwers met agromilieumaatregelen gepeild naar wat de aanleiding was om een bepaalde maatregel uit te voeren. Er werden vier mogelijke redenen opgegeven: 1) bezorgdheid over het milieu, 2) de financiële steun, 3) verbetering van het bedrijfsimago en 4) betere bedrijfsresultaten. Aan elk thema kon men per agromilieumaatregel een score toekennen gaande van “geen aanleiding” tot een “belangrijke aanleiding”. Daarnaast kon men ook nog een andere reden opgeven. Er werd van deze mogelijkheid echter niet veel gebruik gemaakt. Een landbouwer meldde dat hij een BO akkervogelbeheer, BO weidevogelbeheer en een BO perceelsrandenbeheer aanging om de omgeving te verfraaien. Een andere respondent besloot een BO akkervogelbeheer te sluiten door de gedrevenheid van de bedrijfsplanner van de VLM.

Voor de verschillende thema's, worden de scores van de respondenten weergegeven in Figuur 3. Voor elk thema worden de agromilieumaatregelen gerangschikt naar mate het thema een belangrijker aanleiding was voor het uitvoeren van de maatregel. Bij de rangschikking werden de categorie “belangrijke aanleiding” en “redelijk belangrijke aanleiding” samengenomen.

In het algemeen wordt financiële steun het meest naar voor geschoven als een belangrijke reden voor het uitvoeren van een maatregel. Voor 56 % van de respondenten vormde dit een (redelijk) belangrijke aanleiding. Maar ook de bezorgdheid voor het milieu spelen voor bijna de helft (48 %) van de respondenten een (redelijk) belangrijke rol. Deze bevindingen bevestigen de vaststelling uit een studie in Nederland, namelijk dat de deelname van landbouwers een economisch motief kent en dat ze ook handelen uit interesse voor de natuur (Lenemans & Graveland, 2004).

Tenslotte vindt ongeveer een derde van de respondenten de bedrijfsresultaten (35%) en het imago (29%) een (redelijk) belangrijke reden.

Er wordt echter wel vastgesteld dat er nogal vaak aangegeven werd dat een bepaald thema geen aanleiding vormt. Dit zou kunnen te wijten zijn aan het feit dat sommige respondenten een bepaalde maatregel die ze niet uitvoeren scoorden met “geen aanleiding” in plaats van niet te antwoorden. Ook bij de groep landbouwers zonder agromilieumaatregelen waren er enkele respondenten die op elke vraag antwoordden met “geen aanleiding”. Als deze veronderstelling zou kloppen dan spelen de vier thema's in werkelijkheid nog voor meer respondenten een (redelijk) belangrijke rol dan de cijfers nu aangeven.

Per thema, liggen de scores tussen de agromilieumaatregelen nogal uiteen. Milieu vormde minstens een redelijk belangrijke aanleiding voor drie kwart van de respondenten die een verbintenis bio hectaresteun sloten. Voor 42 % van hen was dit zelfs een belangrijke reden. Deze scores liggen duidelijk hoger dan voor de andere agromilieumaatregelen. Voor verwarringstechniek bij pitfruit en de BO natuur speelde milieu de kleinste rol om de maatregel uit te voeren. Bij de overige agromilieumaatregelen was milieu belangrijk voor 18% tot 26% van de respondenten en minstens redelijk belangrijk voor 39% tot 60%.

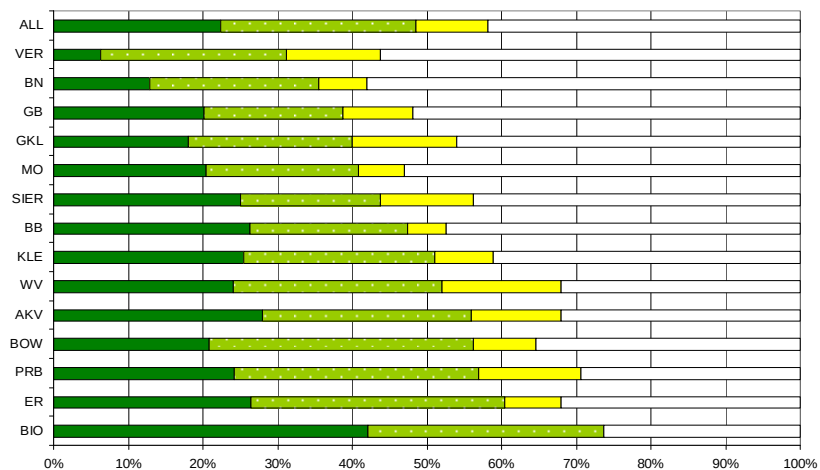
Financiële steun was het minst een drijfveer voor de respondenten die een verbintenis bio hectaresteun en sierteelt sloten. Ook voor de BO akkervogelbeheer speelde de steun maar voor ongeveer een tiende van de respondenten een belangrijke rol, maar was voor een grote groep (28 %) toch redelijk belangrijk. Voor alle andere maatregelen is de steun minstens voor 19% van de respondenten echt belangrijk. Voor de maatregel perceelsrandenbeheer en vlinderbloemigen was de steun voor meer dan 40 % van de respondenten een belangrijke aanleiding. Maar vooral voor het sluiten van een beheersovereenkomst water speelde de vergoeding mee. Voor ruim de helft (58%) was dit een belangrijke reden. Zoals uit Bijlage 1 blijkt, ligt de vergoeding van deze maatregel relatief hoog t.o.v. sommige andere agromilieumaatregelen.

Geen enkele respondent gaf aan dat een verbetering van het bedrijfsimago een belangrijke drijfveer vormde voor het sluiten van een BO natuur, een BO akkervogelbeheer en een BO weidevogelbeheer. Voor de maatregel sierteelt daarentegen was het bedrijfsimago echter wel belangrijk voor 44% van de respondenten. Daarnaast meldden ongeveer een vijfde van de respondenten dat het bedrijfsimago ook een rol speelde bij de agromilieumaatregel verwarringstechniek bij pitfruit en bij BO beheer van kleine landschapselementen. Voor de overige agromilieumaatregelen stipten slechts ongeveer een tiende van de respondenten bedrijfsimago als een belangrijke criterium aan.

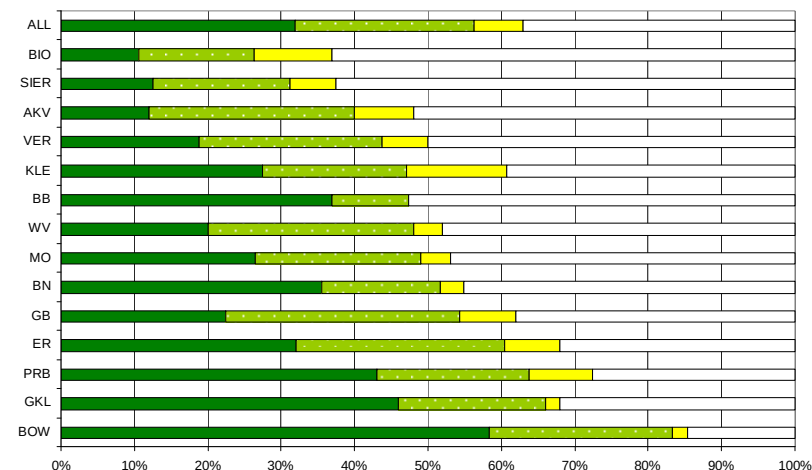
Bijna de helft van de respondenten (48%) gaf betere bedrijfsresultaten als een belangrijke reden aan om de agromilieumaatregel groenbedekking uit te voeren. Ongeveer drie kwart (73%) vond dit minstens een redelijk belangrijke aanleiding. Ook voor het sluiten van een verbintenis voor de maatregel vlinderbloemigen, verwarringstechniek fruitteelt, BO erosie en bio hectaresteun was dit voor minstens een kwart van de respondenten een belangrijke reden. Voor de overige agromilieumaatregelen speelden betere bedrijfsresultaten voor minder dan een vijfde van de respondenten een belangrijke rol. Naast een beter bedrijfsimago, waren ook betere bedrijfsresultaten geen belangrijke aanleiding voor het sluiten van een BO akkervogelbeheer en een BO weidevogelbeheer.

Figuur 3 Aanleiding voor een landbouwer om een agromilieumaatregel uit te voeren

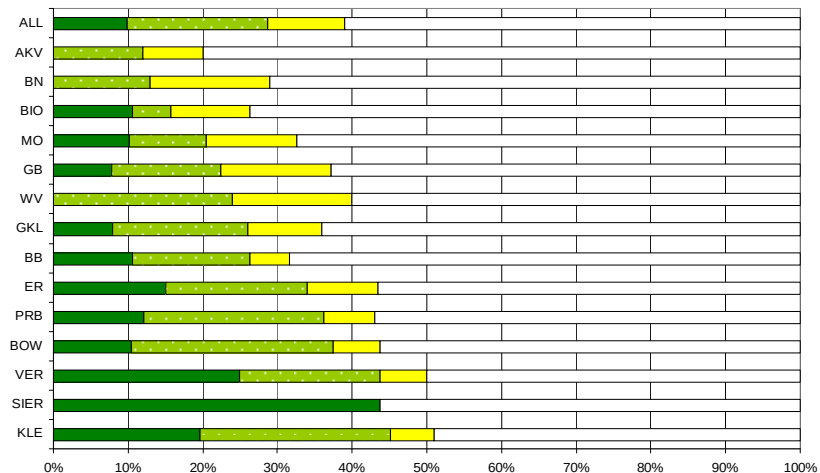
a) bezorgdheid over het milieu

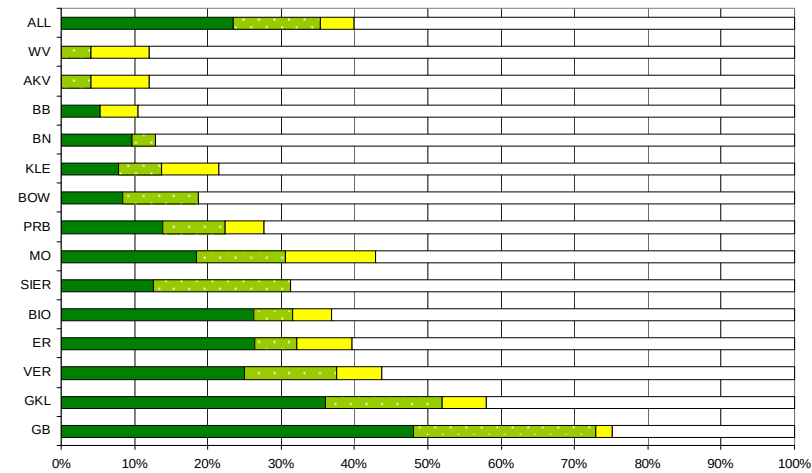
b) financiële steun van de Vlaamse overheid

c) de wil/noodzaak voor de verbetering van het bedrijfsimago

d) betere bedrijfsresultaten

■ belangrijke aanleiding ■ redelijk belangrijke aanleiding ■ minder belangrijke aanleiding □ geen aanleiding

4.2.5 Effecten die landbouwers ondervinden op het bedrijf bij het uitvoeren van een agromilieumaatregel

Er werd bij de respondenten met agromilieumaatregelen gepeild naar het effect van de agromilieumaatregelen op de arbeidsomstandigheden, de productie en de omgeving van het bedrijf. Deze drie thema's werden nog verder opgesplitst in subthema's. Voor elk subthema kon men per agromilieumaatregel een score toekennen gaande van "een negatieve invloed" tot een "grote positieve invloed". Voor de verschillende subthema's, worden de scores van de respondenten weergegeven in Figuur 4, Figuur 5 en Figuur 6. Voor elk subthema worden de agromilieumaatregelen gerangschikt naar mate het thema een positievere invloed heeft op het bedrijf. Bij de rangschikking werden de categorie "grote positieve invloed" en "middelgrote positieve invloed" samengenomen.

Het thema arbeidsomstandigheden op het bedrijf werd onderverdeeld in de vier volgende subthema's: a) veiligheid (schadelijke stoffen, machines), b) fysieke belasting (tillen, bukken), c) hinder (geluid, geur en stof) en d) hygiëne.

Over het algemeen rapporteren de meeste respondenten geen invloed van agromilieumaatregelen op de arbeidsomstandigheden van het bedrijf. Meer respondenten melden positieve dan negatieve effecten, al zijn de verschillen tussen de agromilieumaatregelen groot.

Het uitvoeren van de maatregel bio hectaresteyn heeft voor 70% van de respondenten een positieve invloed op de veiligheid op het bedrijf. Een derde van de respondenten noemt het effect groot. De maatregel verwarringstechniek bij pitfruit heeft ook voor 60% van de respondenten een positieve invloed op de veiligheid. Een tiende van de respondenten vindt het effect groot. Daarnaast meldt een tiende van de respondenten echter een negatief effect van de maatregel op de veiligheid. Bij het uitvoeren van de maatregel sierteelt wordt ook een kleine tot middelgrote positieve invloed ondervonden bij de helft van de respondenten. Voor de overige agromilieumaatregelen wordt door een kleiner aandeel respondenten een positief effect op de veiligheid waargenomen, uitgezonderd voor de BO weidevogelbeheer waarvoor men geen effect ervaart.

Weinig respondenten melden een effect op de fysieke belasting op het bedrijf. Door het toepassen van de agromilieumaatregel sierteelt, mechanische onkruidbestrijding, weidevogelbeheer, de BO perceelsrandenbeheer en BO erosiebestrijding wordt de fysieke belasting op het bedrijf matig tot sterk positief beïnvloed volgens maximum een vijfde van de respondenten. Voor de overige agromilieumaatregelen melden de respondenten geen of slechts een klein positief effect op de fysieke belasting. Enkel door het toepassen van de BO beheer van kleine landschapselementen ervaren meer dan een tiende van de respondenten een zwaardere fysieke belasting op het bedrijf.

Een vijfde van de respondenten ondervindt meer hinder door het toepassen van de maatregel verwarringstechniek bij pitfruit en de BO botanisch beheer. Voor de maatregel verwarringstechniek bij pitfruit worden geen andere effecten gerapporteerd, voor de BO botanisch beheer meldt een zelfde aantal respondenten wel een middelgroot positief effect. Ook door het toepassen van de maatregel bio hectaresteyn, sierteelt en BO weidevogelbeheer worden middelgrote positieve effecten ondervonden door 40%, 25% en 15% van de respondenten. Voor de overige maatregelen zijn er geen of een kleiner aandeel respondenten die positieve effecten melden.

Voor het toepassen van de maatregel bio hectaresteyn en sierteelt hebben positieve effecten op de hygiëne. Voor deze maatregelen maakt minstens de helft van de respondenten melding van een middelgrote tot grote positieve invloed. Daarnaast wordt voor de maatregel mechanische onkruidbestrijding en de BO botanisch beheer door 20% en respectievelijk 13%

van de respondenten een middelgrote tot grote positieve invloed ondervonden. Voor de overige maatregelen zijn er geen of een kleiner aandeel respondenten die positieve effecten melden. Er wordt door niemand een negatieve invloed op de hygiëne van het bedrijf waargenomen door het toepassen van agromilieumaatregelen.

Binnen het tweede thema dat het effect van agromilieumaatregelen op de productie van het bedrijf nagaat worden vijf subcategorieën onderscheiden: a) geproduceerde/verkochte hoeveelheden b) verkregen prijs van de verkochte hoeveelheden c) toegepaste productietechnieken d) efficiënter werken/arbeidsproductiviteit.

Er worden door het toepassen van agromilieumaatregelen zowel positieve als negatieve effecten ervaren op de productie van het bedrijf. Ook hier zijn er grote verschillen tussen de agromilieumaatregelen. Over de hele lijn stellen we vast dat verhoudingsgewijs de meeste positieve effecten waargenomen worden door het toepassen van de agromilieumaatregel bio hectaresteyn. Enkel bij het uitvoeren van de maatregelen bio hectaresteyn, verwarringstechniek bij pitfruit en sierteelt vindt geen enkele respondent dat de productie van het bedrijf negatief beïnvloed wordt.

Ongeveer een derde van de respondenten meldt een middelgroot tot groot positief effect op de geproduceerde/verkochte hoeveelheden voor het uitvoeren van de maatregel bio hectaresteyn, vlinderbloemigen, sierteelt en groenbedekking. Voor de overige maatregelen zijn er geen of minder respondenten die een dergelijke positieve invloed ondervinden. Voor de BO beheer kleine landschapselementen, BO water, BO natuur, BO botanisch beheer, BO akkervogelbeheer en de BO perceelsrandenbeheer zijn er telkens meer respondenten die negatieve effecten melden op de geproduceerde/verkochte hoeveelheden dan respondenten die positieve invloeden rapporteren. Voor BO erosiebestrijding worden er evenveel positieve als negatieve invloeden gerapporteerd. In het algemeen stellen we vast dat voor het subthema geproduceerde/verkochte hoeveelheden, door het grootste aandeel respondenten negatieve invloeden ervaren worden ten opzichte van alle andere onderzochte criteria.

Alle respondenten die de maatregel bio hectaresteyn uitvoeren, ondervinden hiervan een gunstige invloed op de verkregen prijs van de verkochte producten. Voor alle overige maatregelen wordt er door de meerderheid van de respondenten geen invloed gemeld. Er wordt voor al deze maatregelen wel telkens ook een positief effect gerapporteerd, al is het effect dikwijls klein en/of wordt het vaak slechts door een klein aandeel van de respondenten gemeld. Voor de BO natuur en de BO perceelsrandenbeheer zijn er meer respondenten die negatieve effecten melden op de geproduceerde/verkochte hoeveelheden dan respondenten die positieve invloeden rapporteren. Voor BO beheer kleine landschapselementen en BO botanisch beheer worden er evenveel positieve als negatieve invloeden waargenomen.

Naast een gunstige prijs van de verkochte producten, signaleren alle respondenten voor het uitvoeren van de maatregel bio hectaresteyn ook een positief effect op de toegepaste productietechnieken. Het toepassen van de maatregelen sierteelt, verwarringstechniek bij pitfruit, BO erosiebestrijding en mechanische onkruidbestrijding heeft volgens een derde tot meer dan de helft van de respondenten een (middel)grote invloed op de toegepaste productietechnieken. Er wordt door geen of een kleiner aandeel respondenten een positief effect gerapporteerd voor de overige agromilieumaatregelen. Voor de BO weidevogelbeheer en BO botanisch beheer wordt een negatief effect gemeld door 17% en respectievelijk 25% van de respondenten.

Meer dan 70 % van de respondenten die de agromilieumaatregel bio hectaresteyn uitvoeren ondervindt een (middel)groot positief effect op de arbeidsproductiviteit. Het toepassen van de maatregel sierteelt, BO erosiebestrijding, en verwarringstechniek bij pitfruit en de BO botanisch beheer bevordert redelijk tot sterk de arbeidsproductiviteit volgens minstens 40 % van de respondenten. Voor alle overige maatregelen wordt er een positief effect gemeld door

een kleiner aandeel van de respondenten behalve voor de BO weidevogelbeheer waarvoor geen positieve invloedesignaleerd wordt. Door het toepassen van de BO weidevogelbeheer geeft een vierde van de respondenten echter aan dat ze minder efficiënt werken. Ook voor veel andere maatregelen wordt er, weliswaar in mindere mate, een negatief effectesignaleerd.

Meer dan de helft van de respondenten ondervond geen effect op het activiteitengamma van het bedrijf door het toepassen van een agromilieumaatregel. Voor het uitvoeren van de BO natuur was er zelfs niemand die een invloed vaststelde. Een vijfde van de respondenten vond het activiteitengamma matig tot sterk positief beïnvloed werd door het toepassen van de BO akkervogelbeheer, de BO botanisch beheer, bio hectaresteen en verwarringstechniek bij pitfruit. Voor de BO botanisch beheer waren er evenveel positieve als negatieve reacties. In mindere mate werden ook een dergelijke positieve of negatieve invloeden gemeld voor verschillende andere agromilieumaatregelen.

De invloed die landbouwers ondervinden van het toepassen van agromilieumaatregelen op de omgeving van het bedrijf werd via drie aspecten onderzocht: a) het imago van het bedrijf, b) het milieu en c) het landschap. Over het algemeen meldt een ruime meerderheid van de respondenten een positief effect op de drie onderzochte aspecten door het toepassen van agromilieumaatregelen. Op het aspect milieu neemt men over het algemeen vaker een effect en een grotere invloed waar dan op het imago en het landschap. Er wordt nauwelijks een negatief effect gerapporteerd.

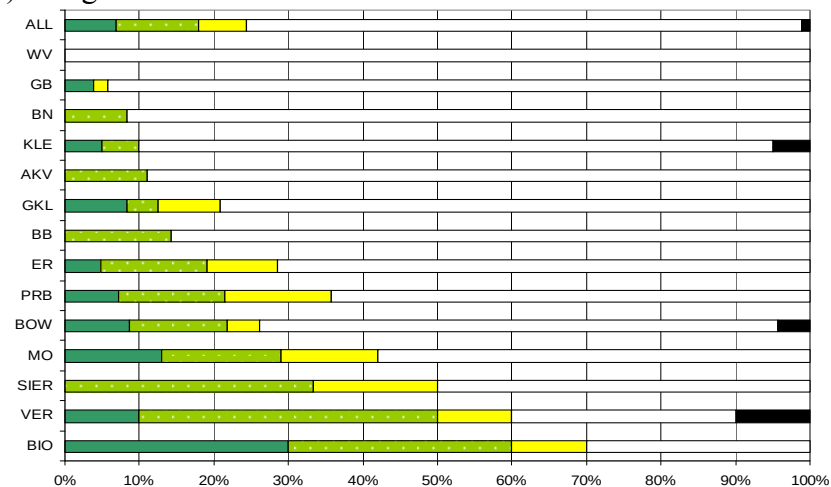
Uitgezonderd voor de BO botanisch beheer vindt meer dan de helft van de respondenten dat het uitvoeren van een agromilieumaatregel het imago van het bedrijf ten goede komt. Er zijn wel grote verschillen in de grootte van het waargenomen effect tussen de agromilieumaatregelen. Voor het uitvoeren van de maatregel verwarringstechniek bij pitfruit, bio hectaresteen, beheer van kleine landschapselementen, BO erosiebestrijding en sierteelt noemt meer dan 60% van de respondenten het positief effect matig tot groot. Voor de overige maatregelen melden 17% tot 46% een dergelijke positieve invloed.

Alle respondenten zijn ervan overtuigd dat het uitvoeren van de maatregel bio hectaresteen en de BO akkervogelbeheer goed zijn voor het milieu. Ook voor alle overige maatregelen (min. 57%) meldt de meerderheid matig tot grote positieve effecten.

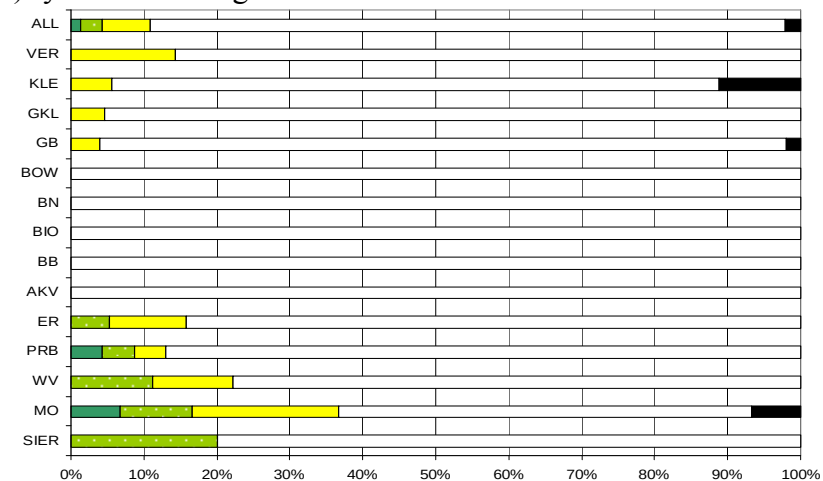
Behalve voor de agromilieumaatregel verwarringstechniek bij pitfruit, signaleert meer dan 60% van de respondenten een positief effect op het landschap door het uitvoeren van een agromilieumaatregel. Drie kwart van de respondenten of meer noemt dit effect matig tot groot voor de BO weide- en akkervogelbeheer, de BO beheer van kleine landschapselementen en bio hectaresteen. Alle respondenten van de agromilieumaatregel bio hectaresteen vermelden een positief effect op landschap. Enkel voor de BO natuur wordt er naast een positief effect door ook een negatief effect gerapporteerd door enkele respondenten (8%).

Figuur 4 Effect van agromilieumaatregelen op de arbeidsomstandigheden van het bedrijf

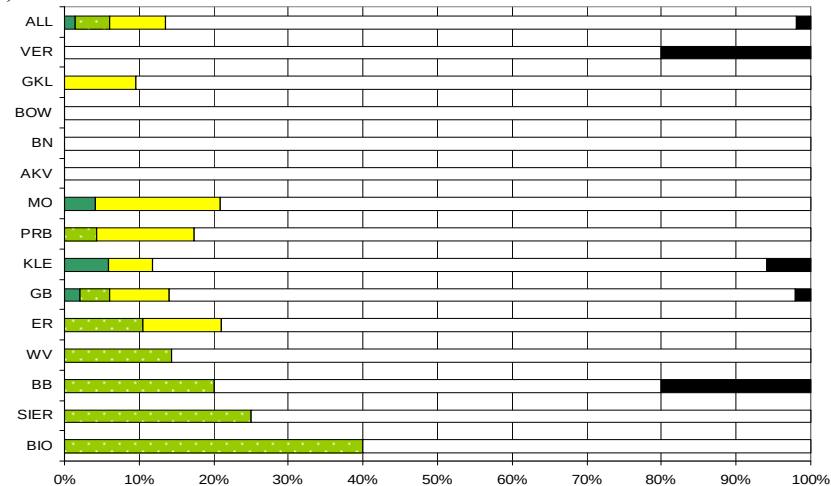
a) veiligheid

b) fysieke belasting

c) hinder

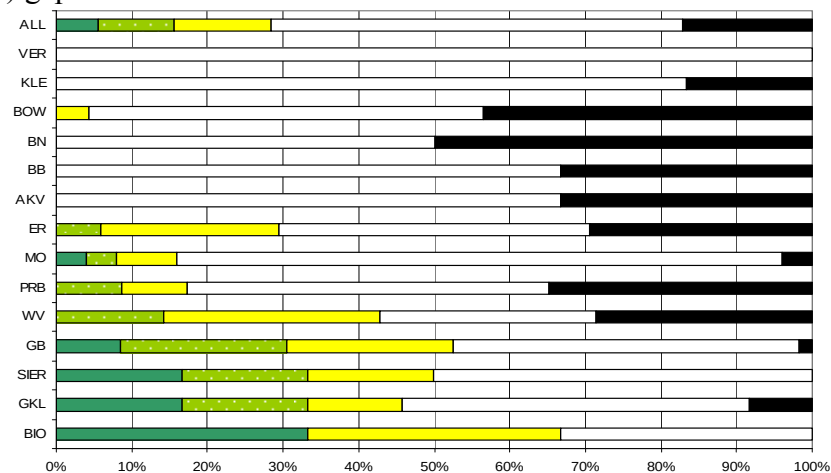
d) hygiëne

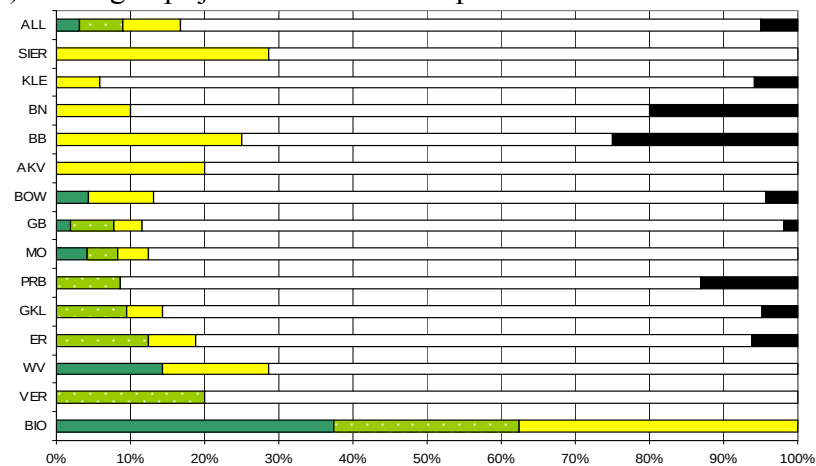
■ grote positieve invloed ■ middelgrote positieve invloed ■ kleine positieve invloed □ geen invloed ■ negatieve invloed

Figuur 5 Effect van agromilieumaatregelen op de productie van het bedrijf

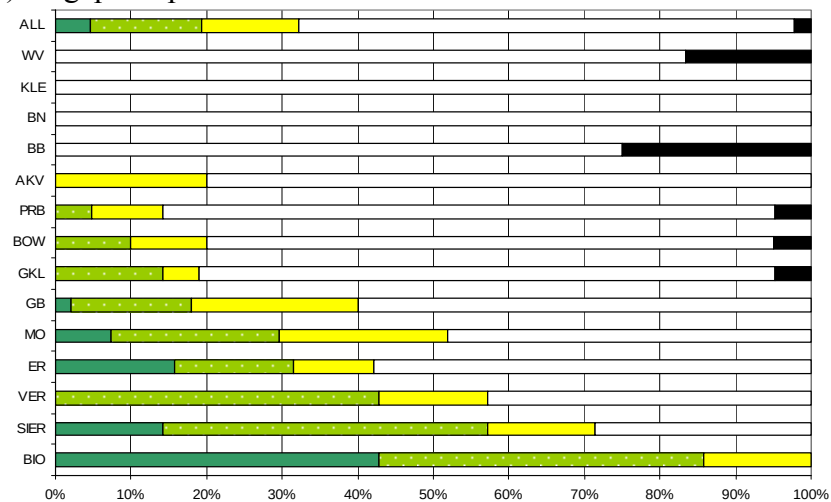
a) geproduceerde/verkochte hoeveelheden

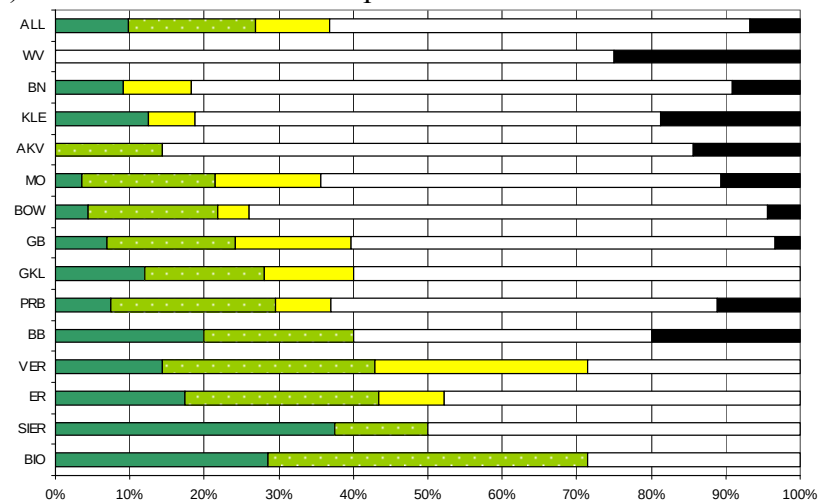
b) verkregen prijs van de verkochte producten

c) toegepaste productietechnieken

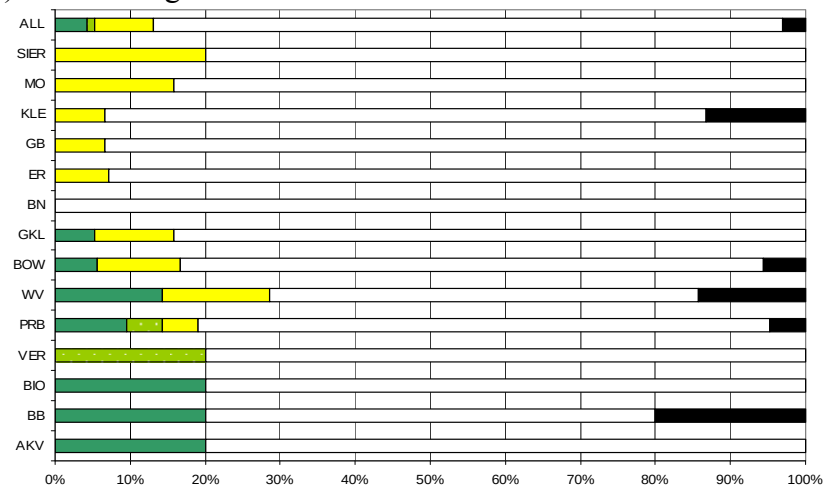
d) efficiënter werken/arbeidsproductiviteit

■ grote positieve invloed
 ■ middelgrote positieve invloed
 ■ kleine positieve invloed
 ■ geen invloed
 ■ negatieve invloed

Figuur 5 Effect van agromilieumaatregelen op de productie van het bedrijf (vervolg)

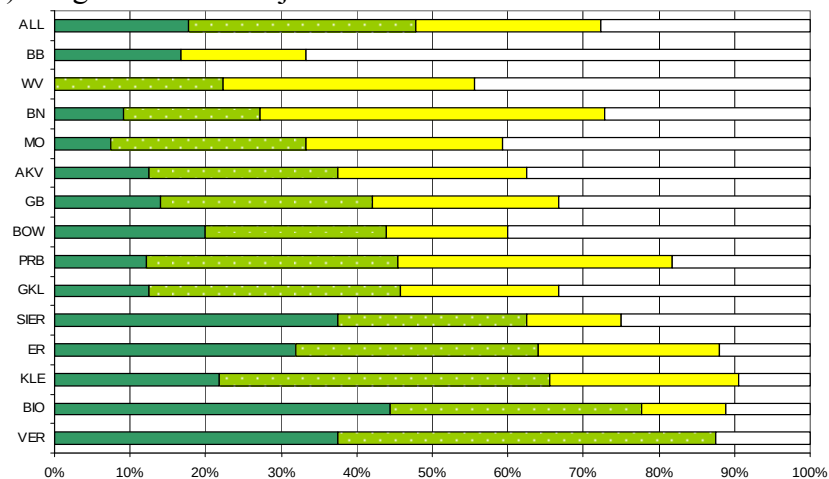
e) activiteitengamma

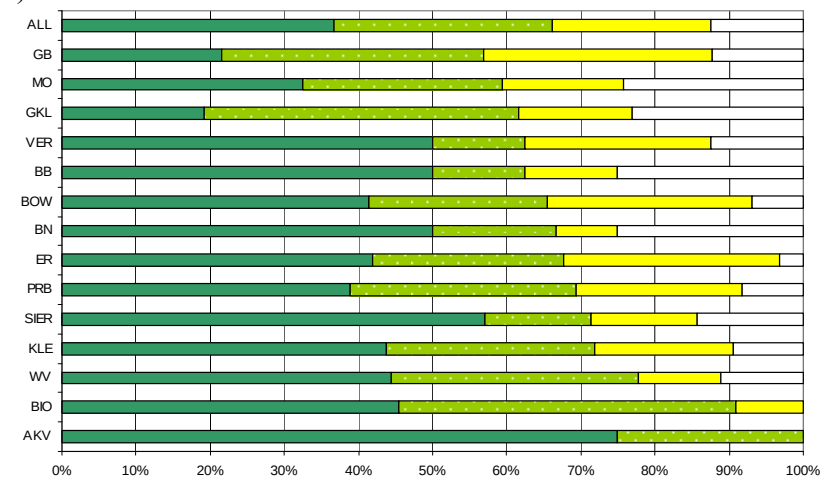
■ grote positieve invloed
 ■ middelgrote positieve invloed
 ■ kleine positieve invloed
 □ geen invloed
 ■ negatieve invloed

Figuur 6 Effect van agromilieumaatregelen op de omgeving van het bedrijf

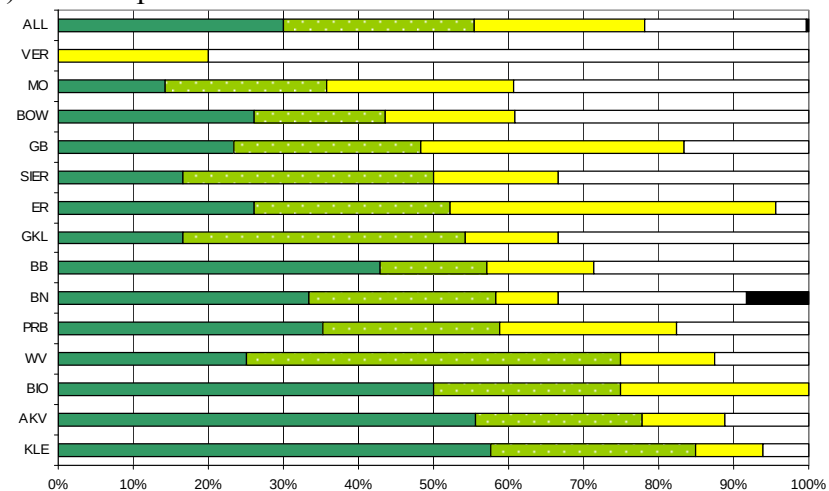
a) imago van het bedrijf

b) milieu

c) landschap

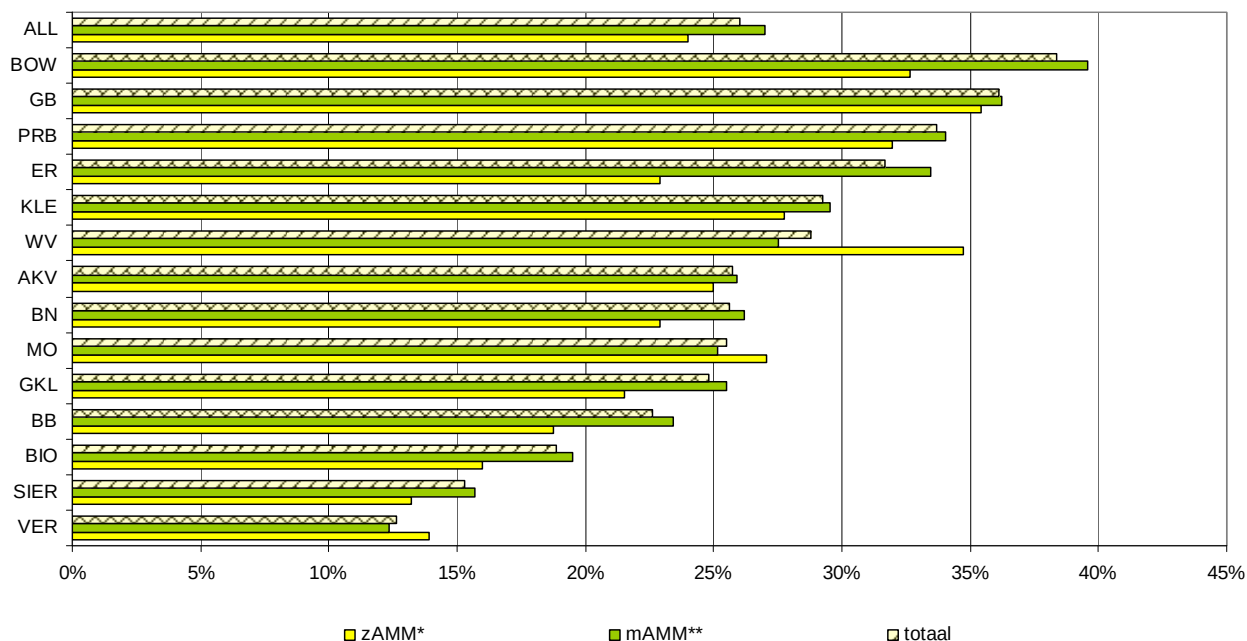
■ grote positieve invloed
 ■ middelgrote positieve invloed
 ■ kleine positieve invloed
 □ geen invloed
 ■ negatieve invloed

4.2.6 Argumenten die een landbouwer kunnen overtuigen om in de toekomst steun aan te vragen voor een agromilieumaatregel

In Figuur 7 wordt per agromilieumaatregel het aandeel getoond van de respondenten die ingingen op de vraag wat hen in de toekomst kan overtuigen om mee te doen. Deze cijfers geven een beeld van de interesse van de respondenten om in de toekomst deel te nemen aan een agromilieumaatregel.

De belangstelling van de groep respondenten die al een of meerdere agromilieumaatregelen uitvoeren/uitgevoerd hebben lijkt meestal wat groter dan voor de groep zonder agromilieumaatregelen maar de resultaten liggen over het algemeen in dezelfde lijn. Uitgezonderd voor de BO erosiebestrijding, de BO weidevogelbeheer en BO water, zijn de verschillen tussen de groepen niet groter dan 5%. Het grootste aantal antwoorden werd gegeven voor de maatregel BO water, groenbedekking, perceelsrandenbeheer en de BO erosie. Dit zijn maatregelen die een groot toepassingsgebied kennen en relatief gemakkelijk inpasbaar zijn op het bedrijf. Daartegenover staan de maatregelen verwarringstechniek bij pitfruit, sierteelt en bio hectaresteen waarvoor het minst interesse bleek. Deze maatregelen zijn specifiek gericht op een bepaalde sector en/of vergen meer aanpassingen op het bedrijf.

Figuur 7: Aandeel van de deelnemers aan de enquête die aangaven wat hen in de toekomst kan overtuigen om mee te doen aan een agromilieumaatregel

*zAMM: landbouwers zonder agromilieumaatregelen

**mAMM: landbouwers met agromilieumaatregelen

Er werd bij de landbouwers zowel gepeild naar de belangrijkste (max. 3) als de minst belangrijke (max. 3) zaken die hun kunnen overtuigen om in de toekomst agromilieumaatregelen aan te gaan (Figuur 8 en Figuur 9). Er werden verschillende keuzemogelijkheden naar voor geschoven, namelijk rechtszekerheid van landbouw, uitleg en advies op het bedrijf, hogere subsidie, minder papierwerk, hulp bij papierwerk, minder strenge controles, beter contact met de overheidsdienst, meer flexibiliteit in overeenkomst, uitwisselingsmogelijkheden van praktijkvoorbeelden, beschikbaarheid van aangepaste machines en zichtbaar maken van maatregelen naar de buitenwereld. De landbouwer kon ook nog een ander argument geven. Van deze mogelijkheid werd in beperkte mate gebruik gemaakt.

Vooraf voor wat betreft de minst belangrijke argumenten ligt het antwoordgedrag van de respondenten met en zonder agromilieumaatregelen uiteen. Er moet wel opgemerkt worden dat het aantal antwoorden per maatregel voor de groep zonder agromilieumaatregelen soms laag is. Tussen de verschillende maatregelen zijn er meer verschillen in het antwoordenpatroon voor de groep zonder agromilieumaatregelen dan voor de groep met agromilieumaatregelen.

“Een hogere subsidie” en “rechtszekerheid” worden door de respondenten met agromilieumaatregelen het meest aangestipt (tussen 15% en 26% van de antwoorden) als belangrijkste element bij het beslissen om aan een agromilieumaatregel deel te nemen. Voor alle maatregelen beheerd door het ALV komt “hogere subsidie” frequentst naar voor als belangrijkste argument. Maar voor de maatregelen beheerd door de VLM wordt “rechtszekerheid” over het algemeen gesignaleerd als meest overtuigend aspect. Men wil er zeker van zijn dat de agrarische bestemming van een perceel niet wijzigt na het nemen van een agromilieumaatregel. Die bezorgdheid speelt vooral bij de maatregelen van de VLM die over het algemeen meer natuurgericht zijn.

Daarnaast wordt “minder papierwerk” ook vaak aangegeven als belangrijkste argument (tussen 11% en 16% van de antwoorden).

En “meer flexibiliteit in de overeenkomst”, “minder strenge controles” en “uitleg en advies op het bedrijf” maken gemiddeld elk ongeveer een tiende van de antwoorden uit. Een groter deel van de respondenten met agromilieumaatregelen noemt “meer flexibiliteit in de overeenkomst” als belangrijkste argument dan als minst belangrijkste. Voor de reden “uitleg en advies” is het net het omgekeerde. En eenzelfde aantal respondenten vindt “minder strenge controles” het meest overtuigende element als het minst overtuigende aspect.

Vooraf voor de maatregel akker- en weidevogelbeheer en voor de andere natuurgerichte maatregelen van de VLM is “uitleg en advies op het bedrijf” frequenter erg belangrijk.

Voor de maatregel sierteelt speelt “het zichtbaar maken van een maatregel naar de buitenwereld” vaker een grotere rol dan voor de andere maatregelen. Dit sluit aan bij de eerdere vaststelling dat voor bijna de helft van de respondenten die de maatregel sierteelt uitvoeren een beter bedrijfsimago een belangrijk motief is.

De “beschikbaarheid van machines” is enkel voor de maatregel mechanische onkruidbestrijding een noemenswaardig argument.

Respondenten die nog nooit agromilieumaatregelen uitgevoerd hebben, geven over het algemeen het vaakst (tussen 18% en 26% van de antwoorden) aan dat “minder papierwerk” het belangrijkste argument is om hen te overtuigen om in de toekomst een maatregel aan te gaan. Maar zoals ook werd vastgesteld voor de groep met agromilieumaatregelen worden “een hogere

subsidie" en "rechtszekerheid" erg vaak aangestipt (tussen 15% en 26% van de antwoorden) als meest overtuigende aspect. Ook hier speelt rechtszekerheid meest een rol voor de VLM maatregelen.

En verder maken "minder strenge controles" en "uitleg en advies op het bedrijf", zoals bij de groep met agromilieumaatregelen, gemiddeld elk ongeveer een tiende van de antwoorden uit. Voor de groep zonder agromilieumaatregelen is er geen duidelijk onderscheid in het voorkomen van het argument "uitleg en advies op het bedrijf" tussen de VLM en ALV maatregelen. "Uitleg en advies op het bedrijf" wordt over het algemeen veel vaker aangegeven als belangrijkste argument dan als minst belangrijke. Daarentegen is "minder strenge controles" veel frequenter het minst overtuigend element dan het meest overtuigende aspect.

"Meer flexibiliteit in de verbintenis" speelt hier geen noemenswaardige rol, uitgezonderd voor groenbedekking en mechanische onkruidbestrijding.

En tenslotte is ook hier "beschikbaarheid van machines" enkel voor de maatregel mechanische onkruidbestrijding een noemenswaardig argument.

Voor de groep met agromilieumaatregelen worden "hulp bij papierwerk" en "uitleg en advies op het bedrijf" frequent (11% tot 20% van de antwoorden) aangegeven als minst overtuigend argument. Vooral respondenten die overwegen de maatregel "verwarringstechniek bij pitfruit" uit te voeren, zullen door deze zaken niet overgehaald worden.

Daarnaast wordt ook "het zichtbaar maken van maatregelen naar de buitenwereld", "uitwisselingsmogelijkheden van praktijkvoorbeelden" en "beschikbaarheid van machines" regelmatig aangehaald als minst belangrijke redenen.

In mindere mate worden "minder strenge controles" en "beter contact met de overheidssdienst" (max. 13% van de antwoorden) gesignaleerd als minst overtuigend argument.

Voor sierteelt valt het op dat het "zichtbaar maken van maatregelen naar buitenwereld" minder frequent (4%) en een "hogere subsidie" vaker (10%) wordt aangegeven als minst belangrijk argument in vergelijking met de andere maatregelen

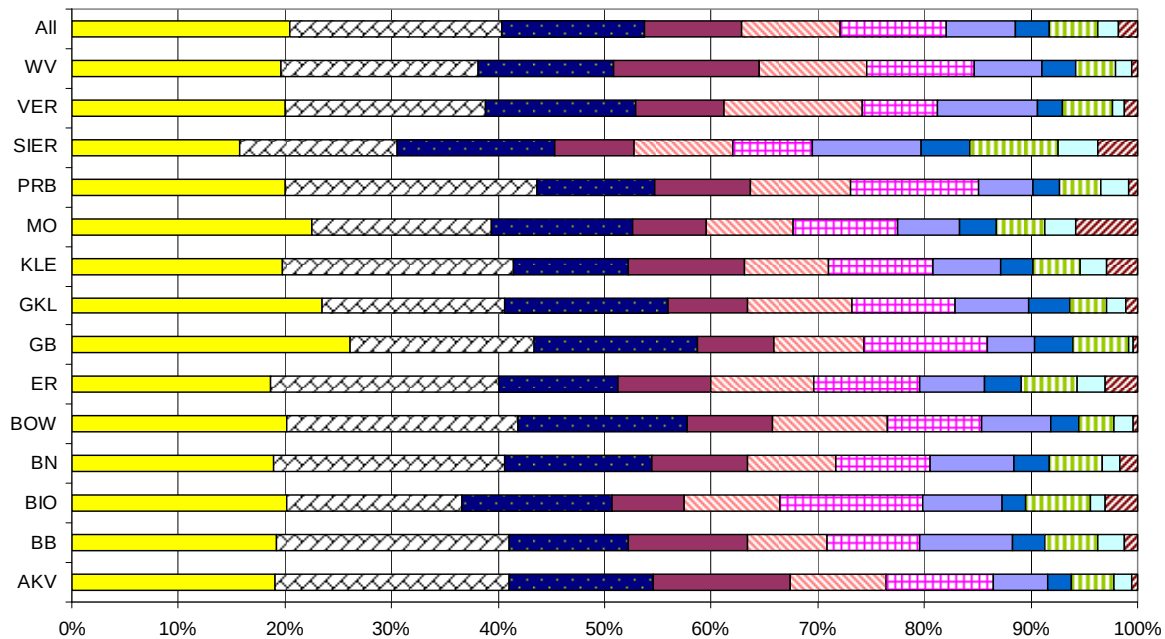
Voor de groep zonder agromilieumaatregelen, stelt men vast dat naast "hulp bij papierwerk", "meer flexibiliteit in de overeenkomst" het meest voorkomt (13% tot 31% van de antwoorden) als minst overtuigend element.

Verder wordt ook "minder strenge controles" vaak aangegeven als minst belangrijke reden. "Het zichtbaar maken van maatregelen naar de buitenwereld", en "uitwisselingsmogelijkheden van praktijkvoorbeelden" maken gemiddeld 10% van de antwoorden uit.

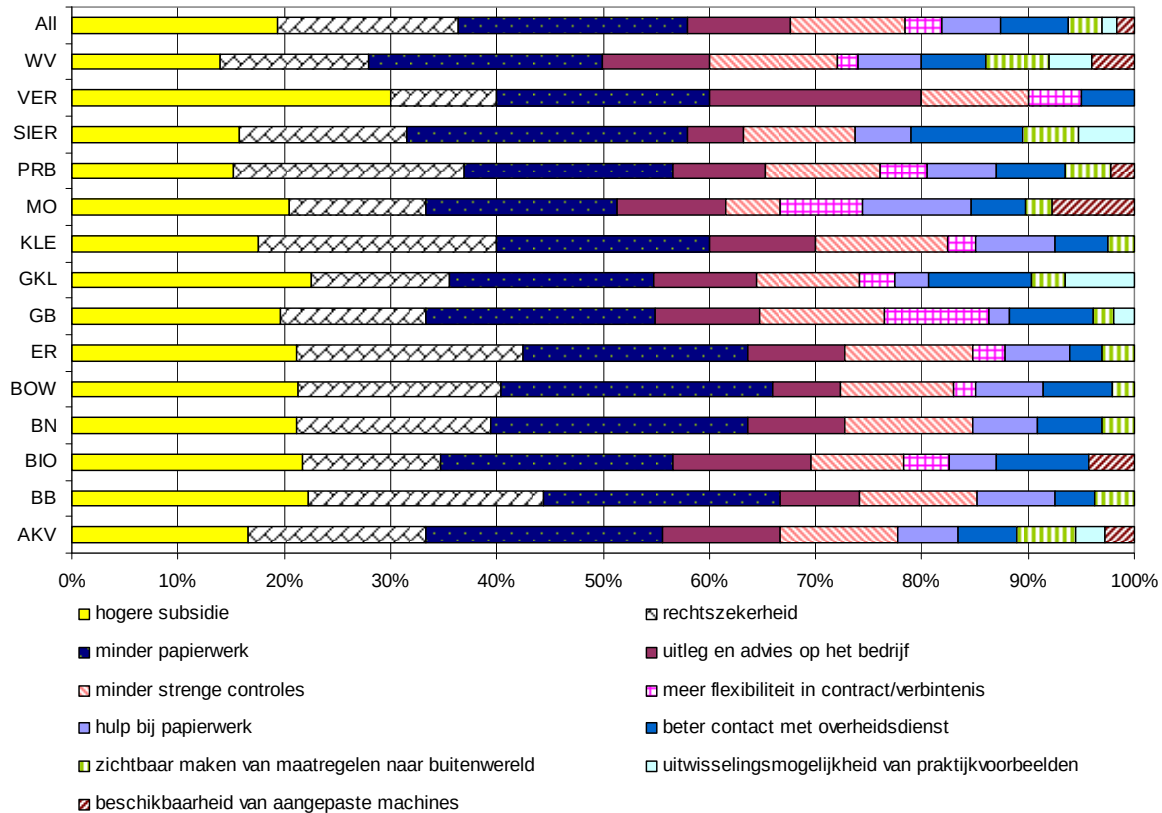
Als de groep met en zonder agromilieumaatregelen met elkaar vergeleken wordt dan is het duidelijk dat de groep met agromilieumaatregelen "uitleg en advies op het bedrijf" en "beschikbaarheid van aangepaste machines" vaker de minst belangrijke argumenten vindt. Daartegenover geeft de groep zonder agromilieumaatregelen frequenter aan dat "meer flexibiliteit in contract/verbintenis" en "minder strenge controles" hen minst zullen overtuigen.

Figuur 8 Wat zijn de belangrijkste argumenten om een landbouwer te overtuigen om in de toekomst steun aan te vragen voor een agromilieumaatregel bij de Vlaamse overheid?

a) voor de groep met agromilieumaatregelen

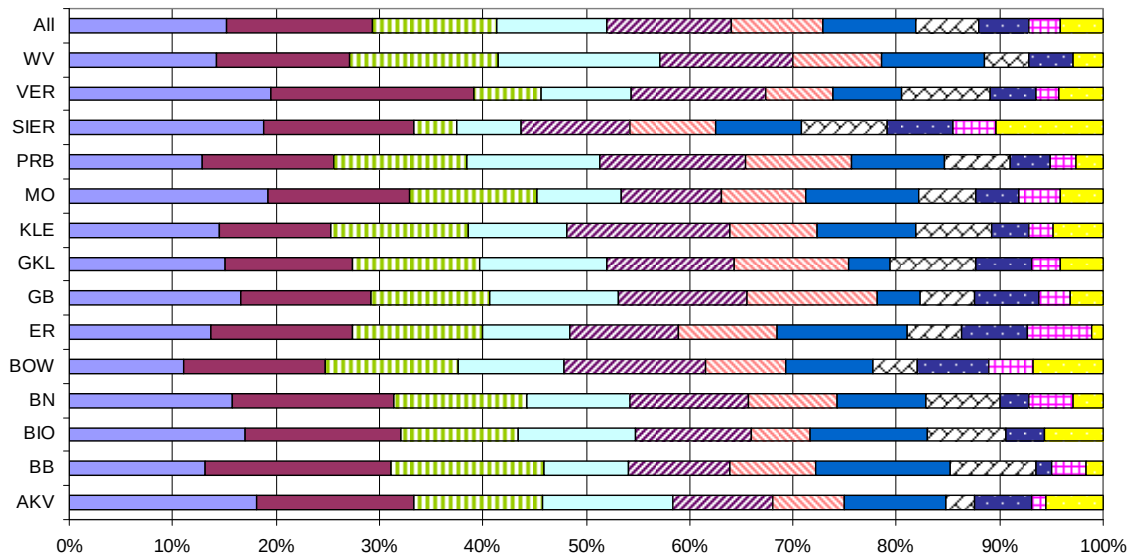

b) voor de groep zonder agromilieumaatregelen

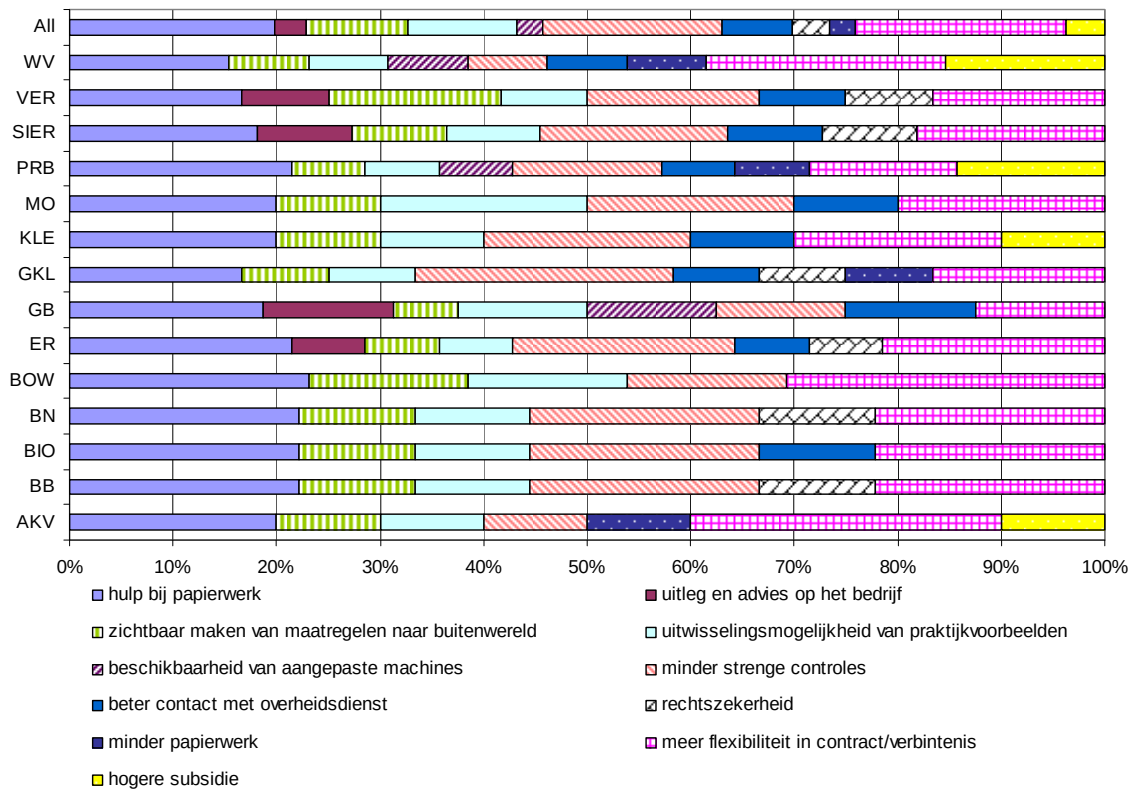

Figuur 9 Wat zijn de minst belangrijke argumenten om een landbouwer te overtuigen om in de toekomst steun aan te vragen voor een agromilieumaatregel bij de Vlaamse overheid?

a) voor de groep met agromilieumaatregelen

b) voor de groep zonder agromilieumaatregelen

4.3 Discussie

Aangezien de antwoorden op de meeste vragen nogal verschillen tussen de agromilieumaatregelen, worden de voornaamste bevindingen hieronder op maatregelniveau besproken. In een recente studie in Spanje waar factoren onderzocht werden die adoptie in twee agromilieuschema's beïnvloeden, kwam men tot de vaststelling dat participatie beïnvloed wordt door type agromilieumaatregel (Barreiro-Hurlé et al., 2010).

In het PDPO II kunnen geen nieuwe verbintenissen meer aangegaan worden voor groenbedekking. Uit de enquête blijkt dat deze maatregel ondertussen reeds op grote schaal in de bedrijfsvoering ingepast werd. Bijna 80% van de respondenten geeft immers aan dat ze de maatregel groenbedekking ook zullen uitvoeren zonder steun. Drie kwart van de respondenten rapporteert dat het behalen van betere bedrijfsresultaten een min of meer belangrijke aanleiding vormde om een verbintenis aan te gaan. Bij het toepassen van groenbedekking ondervindt men vooral op de omgeving en in minder mate ook op de productie van het bedrijf een positieve invloed.

Bijna 6 op de 10 respondenten zou nog mechanische onkruidbestrijding blijven toepassen zonder steun. Twee derde van deze landbouwers zou dan de maatregel identiek uitvoeren. Toch was financiële steun het meest aangehaalde motief om de maatregel uit te voeren.

Ook de BO beheer van kleine landschapselementen zou nog door 60% van de respondenten uitgevoerd worden als de subsidies zouden wegvallen. En ook hier zou ongeveer twee derde van de landbouwers de maatregel ongewijzigd uitvoeren zonder steun. Zowel bezorgdheid om het milieu, de financiële steun als de wil tot verbetering van het bedrijfsimago zijn voor meer dan de helft van de landbouwers een min of meer belangrijke aanleiding geweest om de verbintenis te sluiten. Meer dan 90 % van de respondenten die de maatregel uitvoeren, ondervinden ook effectief een positief effect op het milieu, landschap en imago van het bedrijf.

Meer dan de helft van de respondenten die de maatregel bio hectaresteen uitvoert, meldt dat ze deze maatregel nog zou verder zetten zonder steun. De meesten zouden de maatregel op identieke wijze uitvoeren. Vooral de bezorgdheid over het milieu vormde voor veel van deze landbouwers een belangrijke aanzet om te maatregel uit te voeren. Het financieel aspect en betere bedrijfsresultaten speelden voor minder dan de helft van de respondenten mee. Landbouwers die de maatregel bio hectare steun uitvoeren zijn dus over het algemeen erg gemotiveerd en hebben grote interesse voor milieu. Voor het uitvoeren van de maatregel bio hectaresteen worden meest gunstige effecten op het bedrijf vastgesteld. Zowel de omgeving, de productie als de veiligheid op het bedrijf worden positief beïnvloed volgens de respondenten.

De potentiële uitvoering van de maatregel sierteelt zonder steun ligt boven de 50 %. Meestal zou de maatregel op dezelfde wijze toegepast worden. Niet de financiële steun, maar wel vooral de noodzaak om het bedrijfsimago te verbeteren en de bezorgdheid om het milieu leidden tot het sluiten van een verbintenis. In vergelijking met de meeste andere maatregelen worden relatief meer positieve effecten op de arbeidsomstandigheden, toegepaste productietechnieken en de

arbeidsproductiviteit waargenomen. Daarnaast ondervinden de respondenten ook een positieve invloed op de omgeving van het bedrijf.

Bij de bespreking van de maatregel verwarringstechniek bij pitfruit moet er rekening gehouden worden met het feit dat dit een erg jonge maatregel is. De eerste verbintenissen werden gesloten in 2010. Ongeveer de helft van de respondenten die de maatregel uitvoert, zou hem verder zetten zonder steun. Maar meer dan de helft van deze landbouwers zou hem anders uitvoeren. De financiële steun en de wil om het bedrijfsimago te verbeteren kwamen wat meer naar voor als aanleiding dan de bezorgdheid om het milieu en betere bedrijfsresultaten. Bijna 90 % ondervindt bij het toepassen van de maatregel inderdaad een matig tot groot positief effect op het bedrijfsimago terwijl op het milieueffect door ongeveer 6 op de 10 matig tot groot genoemd wordt. Op het landschap worden enkel kleine of geen effecten gemerkt. Daarnaast meldt meer dan de helft van de respondenten een positief effect op de veiligheid, toegepaste productietechnieken en de arbeidsproductiviteit.

De helft van de respondenten die nu de maatregel vlinderbloemigen uitvoeren, zouden dat ook nog doen zonder steun maar veelal op een andere manier. Vooral de financiële steun en op de tweede plaats betere bedrijfsresultaten, worden aangehaald als reden om de maatregel uit te voeren.

Ongeveer 40% van de respondenten zou de BO erosiebestrijding ook uitvoeren zonder steun. De helft zou dat op identieke wijze doen. Vooral de bezorgdheid voor het milieu en de financiële steun lagen aan de basis van het sluiten van een overeenkomst. Bijna alle respondenten ervaren inderdaad positieve effecten op het milieu. Ook het landschap en het imago, en in mindere mate de toegepaste productietechnieken en de arbeidsproductiviteit worden gunstig beïnvloed.

Minder dan een derde van de respondenten zou nog de BO natuur uitvoeren zonder subsidies. Het verwondert dan ook niet dat financiële overwegingen meer gerapporteerd werden als aanleiding om een overeenkomst te sluiten dan de bezorgdheid om het milieu. Door de meerderheid van de respondenten wordt er wel een middelgrote tot grote positieve invloed waargenomen op het milieu. Vooral geen en negatieve effecten worden waargenomen op de arbeidsomstandigheden en de productie van het bedrijf.

Slechts ongeveer een vierde van de respondenten zou de BO water nog uitvoeren zonder steun. De meeste respondenten zijn het erover eens dat financiële steun een belangrijke aanleiding vormde bij de beslissing. Daarnaast speelde ook de bezorgdheid over het milieu mee voor meer dan de helft van de respondenten.

Een kwart van de respondenten zou de BO perceelsrandenbeheer nog uitvoeren zonder subsidies. Velen zouden echter sleutelen aan de maatregel. Vooral de bezorgdheid voor het milieu en de financiële steun lagen aan de basis van het sluiten van een overeenkomst. Naast een aantal positieve, worden ook negatieve effecten gerapporteerd op de productie. Vooral het milieu, het landschap en het imago van het bedrijf worden positief beïnvloed door de maatregel volgens de respondenten.

De maatregelen akker- en weidevogelbeheer werden apart bevraagd in de enquête. Maar aangezien de antwoorden in dezelfde lijn liggen, worden ze hieronder samen besproken. De

potentiële uitvoering van deze maatregelen zonder steun ligt bijzonder laag. Toch valt het op dat de bezorgdheid voor het milieu vaker aangehaald wordt als reden om de maatregel uit te voeren dan de financiële steun. De respondenten ervaren meer positieve effecten op het landschap en op het milieu dan op het imago van het bedrijf. Op de arbeidsomstandigheden worden weinig effecten waargenomen. Op de productie van het bedrijf worden zowel een aantal negatieve als positieve invloeden gerapporteerd.

De uitvoering van de BO botanisch beheer is ook sterk afhankelijk van de steun. Vooral de bezorgdheid om het milieu en de financiële steun waren een motief om de maatregel uit te voeren. Betreffende het effect op het bedrijf, valt het op dat er in vergelijking met de andere agromilieumaatregelen weinig positieve invloeden gemeld worden op het imago. Op de productie worden enkele negatieve en positieve invloeden gemeld.

Respondenten die nog nooit agromilieumaatregelen uitgevoerd hebben zien erg op tegen het administratieve werk dat de aanvraag van agromilieumaatregelen met zich meebrengt. Ze schuiven “minder papierwerk” dan ook vaakst naar voor als belangrijkste argument om in de toekomst agromilieumaatregelen aan te gaan. De groep met agromilieumaatregelen geeft dit duidelijk minder frequent aan als meest bepalend element. Deze vaststelling komt overeen met de bevinding dat respondenten zonder agromilieumaatregelen de veelheid aan administratief papierwerk vaker opgegeven hebben als een belangrijke reden om niet deel te nemen aan agromilieumaatregelen. Uit de enquête blijkt ook dat hulp bij het papierwerk maar in beperkte mate landbouwers zal kunnen overtuigen.

De respondenten met agromilieumaatregelen rapporteerden het frequentst een hoger steunbedrag en de rechtszekerheid als de belangrijkste factoren in het beslissingsproces. Maar ook voor de respondenten die nog nooit agromilieumaatregelen uitvoerden hebben deze elementen een grote betekenis. Specifiek voor de maatregelen van de VLM, dit bevatten de meer natuurgerichte maatregelen, speelt rechtszekerheid een grote rol. Landbouwers willen er immers zeker van zijn dat de agrarische bestemming van een perceel na het nemen van agromilieumaatregelen niet gewijzigd wordt. Het is dan ook belangrijk dat het beleid oog blijft hebben voor dit knelpunt. Voor wat het steunbedrag betreft, houden de subsidies voor de agromilieumaatregelen rekening met gedeelde inkomsten en extra kosten, welke zij geheel of gedeeltelijk compenseren (D’Haene et al., 2010). Sommige landbouwers geven echter aan de gedeelde inkomsten en kosten een pak hoger liggen dan de vergoeding. Dit kan te wijten zijn aan het feit dat de vergoedingen vast zijn, terwijl de prijzen voor landbouwproducten sterk kunnen schommelen. Daarnaast is er geen vergoeding voorzien als stimulerende component om landbouwers te overtuigen. Aangezien de beslissing hiervoor op Europees vlak is genomen, kan momenteel geen bijkomende stimulerende subsidie worden verstrekt.

Voornamelijk landbouwers die reeds vertrouwd zijn met agromilieumaatregelen vinden dat meer flexibiliteit in agromilieumaatregelen hen zou kunnen overtuigen om een nieuwe agromilieumaatregel aan te vragen. Respondenten zonder agromilieumaatregelen vinden dit vaak het minst belangrijke argument. Deze bevindingen komen overeen met de vaststellingen in een eerdere studie naar de institutionele organisatie van agromilieumaatregelen dat de landbouwers die enthousiast zijn om agromilieumaatregelen te ontwerpen meestal degene zijn die kennis hebben van het huidige systeem maar er niet volledig tevreden over zijn (Delaet, 2008). In Spanje stelde men vast dat meer flexibiliteit in voorwaarden van het management van agromilieumaatregelen nodig is om grotere landbouwersparticipatie aan te moedigen (Espinosa-Goded et al., 2008). In deze zin, argumenteerden ze dat benaderingen zoals deze die gebruikt

worden in Engeland, waar landbouwers kunnen kiezen welke de meest geschikte combinatie van toepassingen is om bepaalde niveaus van voordelen voor het milieu te halen (Hodge and Reader, 2007), meer kosteneffectief zijn.

In de enquête werd er gepeild hoe overtuigend uitleg en advies werkt. We stellen vast dat dit argument dikwijls als belangrijkste aspect naar voor geschoven wordt maar voor landbouwers met agromilieumaatregelen is het nog vaker het minst belangrijke element. Dus inzetten op uitleg en advies zal wellicht het meest een gunstig effect bij het overtuigen van landbouwers die nog nooit agromilieumaatregelen uitvoerden.

Voor respondenten met agromilieumaatregelen speelt “het zichtbaar maken van een maatregel naar de buitenwereld” vaker een grotere rol dan voor de andere maatregelen.

Verder is de “beschikbaarheid van machines” enkel voor de maatregel mechanische onkruidbestrijding een noemenswaardig argument.

De respondenten geven aan dat het bieden van uitwisselingsmogelijkheden van praktijkvoorbeelden hen niet zal overtuigen om mee te doen aan agromilieumaatregelen.

De strengheid van de controles schrikken sommige respondenten af, andere niet.

Ten slotte is een beter contact met de overheid een argument dat slechts weinig landbouwers zal overtuigen.

4.4 Conclusies en aanbevelingen

Er werden 277 enquêtes geanalyseerd, waarvan 228 van landbouwers met agromilieumaatregelen en 49 van landbouwers zonder agromilieumaatregelen.

Indien een respondent steun ontvangen heeft/ontvangt voor een maatregel zou in bijna de helft van de gevallen de maatregel ook uitgevoerd worden zonder steun. De meerderheid van de maatregelen zou identiek toegepast worden als de bestaande agromilieumaatregel. Maar de verschillen tussen de maatregelen zijn wel groot. Terwijl slechts een vijfde van de respondenten de maatregel groenbedekking niet meer zou uitvoeren zonder steun, zou bijna 90 % van de respondenten de natuurgerichte maatregelen botanisch beheer en akker- en weidevogelbeheer stoppen als de subsidies wegvallen.

“Geen interesse” is de vaakst voorkomende redenen waarom er geen steun aangevraagd wordt of waarom er een verbintenis verbroken wordt. Maar daarnaast geven ook veel landbouwers aan dat ze niet op de hoogte zijn of dat ze een tekort aan kennis hebben. Er moet dus nagedacht worden hoe we de interesse van landbouwers voor agromilieumaatregelen kunnen aanwakkeren en hoe we hen beter kunnen informeren over de bestaande mogelijkheden. In iets mindere mate wordt ook het teveel aan papierwerk naar voor geschoven als belemmerende factor. Wat vooral opvalt, is dat de hoogte van de steunbedragen en de controles maar zelden als belangrijkste reden naar voor komen.

De deelname van landbouwers aan agromilieumaatregelen kent over het algemeen een economisch motief maar ook de bezorgdheid voor het milieu speelt een belangrijke rol. Voor ongeveer een derde spelen het bedrijfsimago en de bedrijfsresultaten ook minstens een redelijke

belangrijke rol. Maar het is echter ook noodzakelijk om de resultaten per agromilieumaatregel te bekijken aangezien de verschillen tussen de maatregelen erg groot kunnen zijn.

Er worden door het uitvoeren van agromilieumaatregelen vooral positieve effecten op de omgeving van het bedrijf ervaren. Op de productie van het bedrijf worden zowel negatieve als positieve invloeden gerapporteerd door de respondenten. Een kleiner aantal (gunstige) effecten werd gesignaleerd op de arbeidsomstandigheden. Maar ook hier is het verschil in effect tussen de agromilieumaatregelen groot. Het valt op de meest gunstige effecten waargenomen worden voor de maatregel bio hectare steun.

Het lijkt geen twijfel dat het financieel aspect een belangrijke drijfveer is voor de landbouwers om in de toekomst een agromilieumaatregel aan te gaan. Maar ook andere zaken spelen minstens een even cruciale rol. Rechtszekerheid is erg belangrijk om landbouwers in de toekomst te motiveren om (natuurgerichte) agromilieumaatregelen uit te voeren. Daarnaast is het papierwerk een doorn in het oog van landbouwers die nog geen maatregelen uitvoeren. Hulp bij de administratie zal slechts in beperkte mate een oplossing bieden. Er moet dus grondig nagedacht worden hoe de houding van landbouwers zonder agromilieumaatregelen tegenover het administratieve werk veranderd kan worden. Daarnaast zal er nog verder gewerkt moeten worden aan administratieve vereenvoudiging.

Argumenten die respondenten al of niet kunnen overtuigen om een agromilieumaatregel aan te vragen bij de Vlaamse overheid verschillen voor de groep met en zonder agromilieumaatregelen. Wanneer er in de toekomst acties ondernomen worden om landbouwers te overtuigen om een agromilieumaatregel aan te gaan bij de Vlaamse overheid zou er dus rekening moeten gehouden worden met de doelgroep die men wenst te overtuigen. Wenst men vooral de landbouwers zonder agromilieumaatregelen te bereiken, met name vooral de oudere landbouwers, de kleinere bedrijven, de hobbylandbouwers? Of mikt men eerder op de landbouwers met agromilieumaatregelen, dus meer op grotere bedrijven, op landbouwers van middelbare leeftijd?

Uit de studie volgt dat men heel goed voor ogen moet zien wat men wil bereiken met het subsidiëren van agromilieumaatregelen. Wil men vooral maatregelen subsidiëren die zonder steun niet zouden uitgevoerd worden? Of wil men gemotiveerde landbouwers die maatregelen uitvoeren met positieve effecten op milieu of natuur belonen?

De resultaten van deze enquête tonen ook aan dat het belangrijk is om participatie van landbouwers aan agromilieumaatregelen te bekijken per type agromilieumaatregel.

Bronnenlijst

- Barreiro-Hurlé J., Espinosa-Goded M. & Dupraz P. (2010). Does intensity of change matter? Factors affecting adoption of agri-environmental schemes in Spain. *Journal of Environmental Planning and Management*. 53(7): 891-905.
- D'Haene K., Laurijssens G., Van Gils B., De Blust G. & Turkelboom F. (2010). Agrobiodiversiteit. Een steunpilaar voor de 3de generatie agromilieumaatregelen? Rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek i.s.m. het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO). I.o.v. het Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Delaet K. (2008). The institutional organization of agri-environmental measures: investigating the preferences of farmers in Flanders and Arkansas
- Espinosa-Goded M., Barreiro-Hurlé J. & Ruto E. (2010). What do farmers want from agri-environmental scheme design? A choice experiment approach. *Journal of Agricultural Economics*. 61(2): 259-273.
- Hodge I. & Reader M. (2007). Maximising the provision of public goods from future agri-environmental schemes. Final report of project 15932. Land Use Policy Group. UK
- IDEA Consult, UGENT, Belconsulting en VUB. (2008). Ex post evaluatie van het Vlaamse plattelandsontwikkelingsprogramma 2000-2006. In opdracht van het Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.
- Leneman H. & Graveland C. (2004). Deelnamebereidheid en continuïteit van het Agrarisch Natuurbeheer. LEI, Den Haag.

Lijst van figuren

FIGUUR 1 POTENTIËLE UITVOERING VAN EEN AGROMILIEUMAATREGEL ZONDER STEUN DOOR LANDBOUWERS DIE STEUN ONTVANGEN/ONTVANGEN HEBBEN.....	16
FIGUUR 2 REDENEN OM GEEN STEUN AAN TE VRAGEN OF OM CONTRACT/VERBINTENIS TE ONDERBREKEN VOOR EEN MAATREGEL.....	17
FIGUUR 3 AANLEIDING VOOR EEN LANDBOUWER OM EEN AGROMILIEUMAATREGEL UIT TE VOEREN	20
FIGUUR 4 EFFECT VAN AGROMILIEUMAATREGEL EN OP DE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN VAN HET BEDRIJF	24
FIGUUR 5 EFFECT VAN AGROMILIEUMAATREGEL EN OP DE PRODUCTIE VAN HET BEDRIJF	25
FIGUUR 6 EFFECT VAN AGROMILIEUMAATREGEL EN OP DE OMGEVING VAN HET BEDRIJF	27
FIGUUR 7: AANDEEL VAN DE DEELNEMERS AAN DE ENQUÊTE DIE AANGAVEN WAT HEN IN DE TOEKOMST KAN OVERTUIGEN OM MEE TE DOEN AAN EEN AGROMILIEUMAATREGEL	28
FIGUUR 8 WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE ARGUMENTEN OM EEN LANDBOUWER TE OVERTUIGEN OM IN DE TOEKOMST STEUN AAN TE VRAGEN VOOR EEN AGROMILIEUMAATREGEL BIJ DE VLAAMSE OVERHEID?.....	31
FIGUUR 9 WAT ZIJN DE MINST BELANGRIJKE ARGUMENTEN OM EEN LANDBOUWER TE OVERTUIGEN OM IN DE TOEKOMST STEUN AAN TE VRAGEN VOOR EEN AGROMILIEUMAATREGEL BIJ DE VLAAMSE OVERHEID?.....	32

Lijst van tabellen

TABEL 1 STATUS EN DOELSTELLINGEN VAN DE AGROMILIEUMAATREGEL EN	6
TABEL 2 AANTAL LANDBOUWERS PER LEEFTIJD BEDRIJFSLEIDER, OPPERVLAKTE EN LIGGING VAN HET BEDRIJF	12
TABEL 3 RESPONDS VAN DE ENQUÊTE PER BEDRIJFSTYPE, LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSLEIDER, OPPERVLAKTE EN LIGGING VAN HET BEDRIJF.....	14
TABEL 4 PROCENTUELE VERDELING VAN DE RESPONDS VAN DE ENQUÊTE EN DE POPULATIE VLAAMSE LANDBOUWBEDRIJVEN PER BEDRIJFSTYPE, LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSLEIDER, OPPERVLAKTE EN LIGGING VAN HET BEDRIJF	14

Afkortingenlijst

ALL	som van alle antwoorden voor de verschillende agromilieumaatregelen
ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
AKV	beheerovereenkomst akkervogelbeheer
BB	beheerovereenkomst botanisch beheer
BIO	bio hectaresteun
BN	beheerovereenkomst natuur
BO	beheerovereenkomst
BOW	beheerovereenkomst water
DLV	Departement Landbouw en Visserij
ER	beheerovereenkomst erosiebestrijding
GB	groenbedekking
GKL	vlinderbloemigen
KLE	beheerovereenkomst beheer van kleine landschapselementen
MO	mechanische onkruidbestrijding
PDPO I	Vlaams Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling 2000-2006
PDPO II	Vlaams Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013
PRB	beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
SIER	sierteelt
VER	verwarringstechniek bij pitfruit
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
WV	beheerovereenkomst weidevogelbeheer

Bijlage 1: Toepassing van de agromilieumaatregelen

Maatregel	Toepassingsveld	Voorwaarden	Type	Actuele vergoeding
Mechanische onkruidbestrijding	Heel Vlaanderen Alle teelten, met uitzondering van grasland, grasklaver, bebossing en beschutte teelten Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- verbod op gebruik gewasbeschermingsmiddelen - gewasbeschermingsmiddelenregister - teeltfiches - op percelen in landbouwgebruik, niet op grasland	Variabel*	150 €/ha/jaar (PDPO I) 250 €/ha/jaar (PDPO II)
Verwarringstechniek bij pitfruitteelt	Pitfruitpercelen in Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- min. 1 ha - gebruik van de dispensors dient te gebeuren volgens de gebruiksvoorschriften zoals bepaald in de erkenning van het middel - plaatsing feromoondispensers of – huisjes voor 15 mei en behouden tot minstens 15 september - facturen feromoondispensers of – huisjes bijhouden	Variabel	250 €/ha/jaar (PDPO I)
Lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Heel Vlaanderen Telers van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden Gedurende 5 opeenvolgende jaren	<u>lokale veerassen</u> - rundveerassen < 6 maand krijgen geen steun <u>hoogstambomen:</u> - min. 10 bomen aanplanten/onderhouden - max plantdicht respecteren - bij subsidie voor aanplanting ook verplicht onderhoud doen gedurende 5 jaar - subsidie voor onderhoud, bij boomgaard > 5 jaar - onderhoud boomgaard volgens regels	NVT	- organisatie steunregeling via erkende verenigingen - uitbetaling rechtstreeks aan landbouwers - bedrag hangt af van diersoort/variëteit
Vlinderbloemigen	Heel Vlaanderen Landbouwers met herkauwers ingeschreven bij Sanitel	- areaal vlinderbloemigen is min 10 % van het voederareaal uitgezonderd grasland - teelt moet blijven tot 15/02 van het	Variabel	600 €/ha/jaar (PDPO I) 275 €/ha/jaar (PDPO II)

Maatregel	Toepassingsveld	Voorwaarden	Type	Actuele vergoeding
	Gedurende 5 opeenvolgende jaren	volgende jaar - geen begraasde percelen		
Sierteelt	Heel Vlaanderen Sierteeltsector, incl boomkwekerijen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- plan opstellen voor gebruik gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen, om dit gebruik te optimaliseren en de hoeveelheden te reduceren of op minimal niveau te houden - plan moet goedgekeurd zijn door overhead - vanaf derde jaar, verplicht VMS-A categorie	Variabel	75 €/ha/jaar (extensieve teelt) 450 €/ha/jaar (intensieve teelt) 900 €/ha/jaar (beschutte teelt)
Bio hectaresteen	Heel Vlaanderen Gedurende minimum 5 opeenvolgende jaren	- toepassen van biologische productiemethodes in de landbouw, tuinbouw of veeteelt volgens geldende wettelijke bepalingen - controle door erkend controleorganisme	Vast	Degressief , afhankelijk van jaar van instap en jaar van toepassing 1315-7060 €/ha/6 jaar (PDPO I) 1650-120 €/ha/jaar (PDPO II)
BO perceelsrandenbeheer	Heel Vlaanderen Cultuurgronden langs kwetsbare elementen in open ruimte gebieden Gedurende minimum 5 opeenvolgende jaren	<u>Beheer milieu en natuur</u> - permanente strook van min. 3 m breed en gemiddeld tussen 6 en 12 m breed - geen meststoffen met uitz. pleksgewijze behandeling van distels - geen meststoffen noch RWZI-slib - niet ploegen, frezen of scheuren - geen doorgang - maaisel afvoeren binnen 15 dagen - geen cultuurtechnische ingrepen tijdens 5 jaar <u>Bijkomende voorwaarden beheer natuur</u> - maaien vanaf 15 juni - niet gebruiken als wendakker of voor tijdelijke opslag	Vast	400-1581 €/ha/jaar (PDPO I) 845-1581 €/ha/jaar (PDPO II)
BO	Weidevogelgebieden in	Submaatregelen: aangepast beweiden,	Vast of	332-465 €/ha/jaar of 25 €/nest

Maatregel	Toepassingsveld	Voorwaarden	Type	Actuele vergoeding
soortenbescherming: Weidevogelbeheer	Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	aangepast maaien, aanleg vluchtstroken, omzetting akkerland in grasland + aangepast beweiden, omzetting akkerland in grasland+aangepast maaien, nestbescherming -meerjarig grasland of omzetting naar meerjarig grasland voor 1/04 tijdens eerste jaar - specifieke voorwaarden per submaatregel ivm maaien, andere landbouwkundige bewerkingen en veebezetting	Variabel	(PDPO I) 280-549 €/ha/jaar of 40 €/nest (PDPO II)
BO soortenbescherming: Akkervogelbeheer	Akkervogelgebieden in Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	Submaatregelen: gemengde grasstroken, opgeploegde gemengde grasstroken, leeuwerikvlakjes, faunaranden, winterstoppel, graanranden, vogelvoedselgewassen, grasoverhoekjes - specifieke exploitatievoorwaarden per submaatregel	Vast of Variabel	30-1600 €/ha/jaar (PDPO II)
BO soortenbescherming: Hamsterbescherming	Beheergebieden hamsterbescherming in Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	Submaatregelen: luzernestroken, graanstroken -akkerland -diverse exploitatiebeperkingen	Vast	415 €/ha/jaar (luzernestroken) 600 €/ha/jaar (graanstroken)
BO erosiebestrijding	Erosiegevoelige cultuurgronden in Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	Submaatregelen: aanleg en onderhoud van grasbufferstroken, aanleg en onderhoud van grasgangen, niet-kerende bodembewerking, directie inzaai, aanleg van erosiepoel met dam - specifieke voorwaarden per submaatregel	Vast of Variabel of Niet sub	1300 €/ha/jaar (grasbufferstroken) 1300-1600 €/ha/jaar (grasgangen) 80 €/ha/jaar (niet-kerende bodembewerking) 200 €/ha/jaar (directie inzaai) Max. 4,4 €/m (erosiepoel met dam)
BO water	Gebieden afgebakend op basis van Mestdecreet (1991)	-bemesting uit dierlijke mest max. 140 kg/ha vanaf 2003 (max. 170 kg/ha in	Variabel (of Vast voor	Max. 685 €/ha/jaar (grasland) Max. 450 €/ha/jaar (andere)

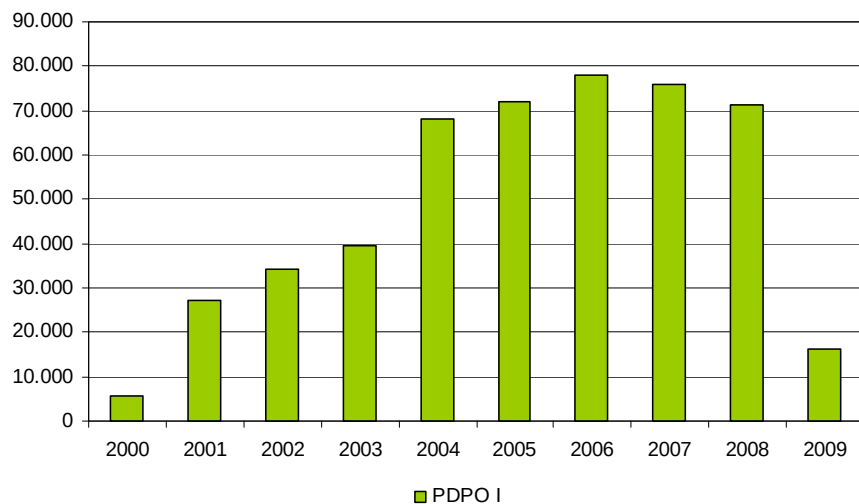
Maatregel	Toepassingsveld	Voorwaarden	Type	Actuele vergoeding
	Landbouwers Gedurende 5 opeenvolgende jaren	2000-2002) - jaarlijks toegediende hoeveelheid N moet min. 30 % < decretale normen (afhankelijk van teelt en bodemtype). Voor granen is de bemestingsnorm > 30 % lager dan decretale norm. - jaarlijkse N-residu bepaling door erkend labo - grenswaarde nitraatresidu voor BO vanaf 2007 bedraagt 86 kg N/ha - opstellen van een jaarlijks bemestingsregister	BO gestart voor 01/10/2005)	
BO beheer van kleine landschapselementen	Heel Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	Submaatregelen: aanplanten van een heg/haag/houtwal/houtkant met streekeigen/autochtoon plantgoed, onderhoud van bestaande heg/haag/houtwal/houtkant, aanleg van een poel, onderhoud van een poel - specifieke voorwaarden per submaatregel	Vast of Niet-sub	1,41-3,04 €/m/jaar (aanplanten heg/haag) 1,5 €/m/jaar (onderhoud heg/haag) 1400- 4968 €/ha/jaar (aanplanten houtwal/ houtkant) 1400-2098 €/ha/jaar (onderhoud houtwal/ houtkant) 50-144,57 €/poel/jaar (aanleg poel) 12,5-47,75 €/poel/jaar (onderhoud poel)
Groenbedekking	Heel Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- groenbedekker inzaaien voor 01/11 en behouden t.e.m. 15/02	Variabel	50 €/ha/jaar (PDPO I)
Mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting	Heel Vlaanderen Alle teelten, met uitzondering van grasland, grasklaver, bebossing en beschutte teelten, met een rijafstand van minstens 20 cm Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- mechanische onkruidbestrijding tussen de rijen en chemische onkruidbestrijding op de rijen - verbod op gebruik triazineverbindingen - gewasbeschermingsmiddelenregister - teeltfiches - op percelen in landbouwgebruik, niet op grasland	Variabel	50 €/ha/jaar (PDPO I)

Maatregel	Toepassingsveld	Voorwaarden	Type	Actuele vergoeding
Hectaresteen voor de geïntegreerde methode pitfruit	Pitfruitpercelen in Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- toepassing van geïntegreerde productiemethode voor pitfruit volgens geldende wetgeving - controle door erkend organisme	Vast	Degressief 200-62 €/ha/jaar (PDPO I)
BO botanisch beheer	Cultuurgronden in Vlaanderen Gedurende 5 opeenvolgende jaren	<u>Grasland</u> - meerjarig grasland - niet scheuren, frezen, herinzaaien of doorzaaien - geen bestrijdingsmiddelen met uitz. distels - geen meststoffen of RWZI-slib - max 2 GVE/ha tussen 1/07 en 15/09 <u>Akkerland</u> - geen mais - geen bestrijdingsmiddelen met uitz. distels - bemesting tot 50% norm - vruchtwisseling	Vast	
BO Natuur	Biologisch waardevolle permanente graslanden in “kwetsbare zones natuur” volgens het Mestdecreet waarvoor bemestingsverbod geldt Gedurende 5 opeenvolgende jaren	Zie botanisch beheer	Vast	Zie botanisch beheer
Biologische varkenshouderij	Alle varkenshoudende bedrijven in Vlaanderen, met name bedrijven met grond Gedurende 5 opeenvolgende jaren	- toepassing van de biologische productiewijze voor varkens volgens de geldende wetgeving - controle door erkend organisme	Niet-sub	829 €/ha/jaar (PDPO I)

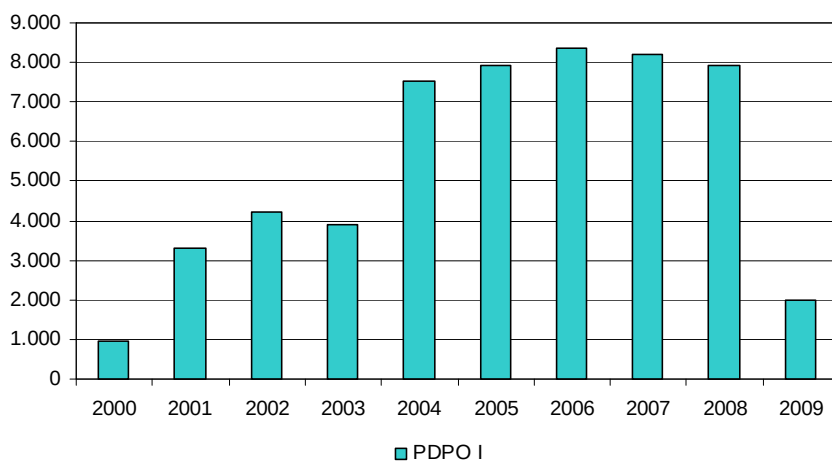
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009

a) Groenbedekking

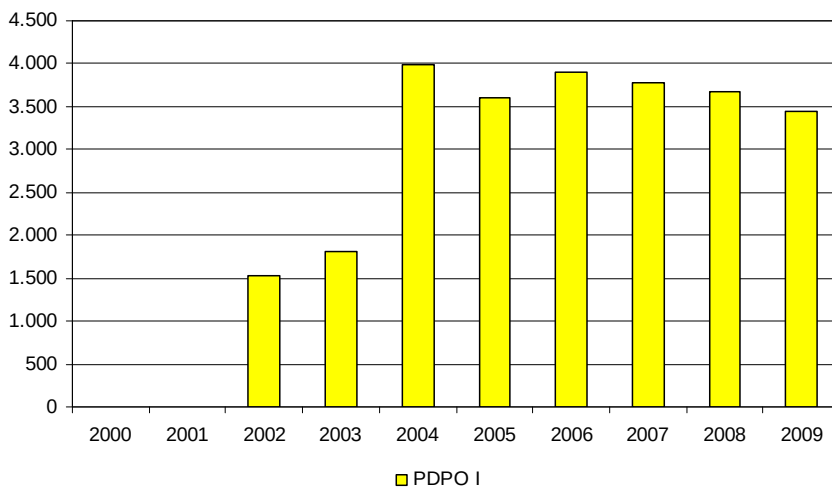
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

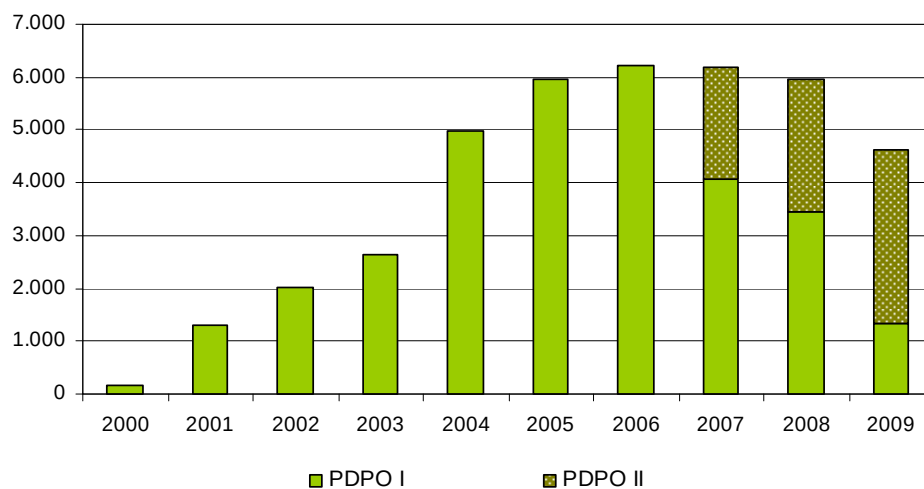
• totale uitgaven (euro)

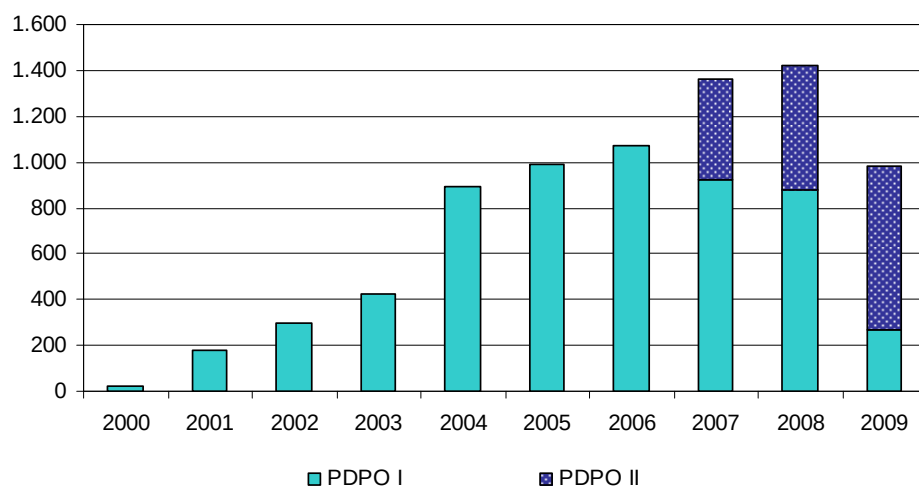
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

b) Mechanische onkruidbestrijding

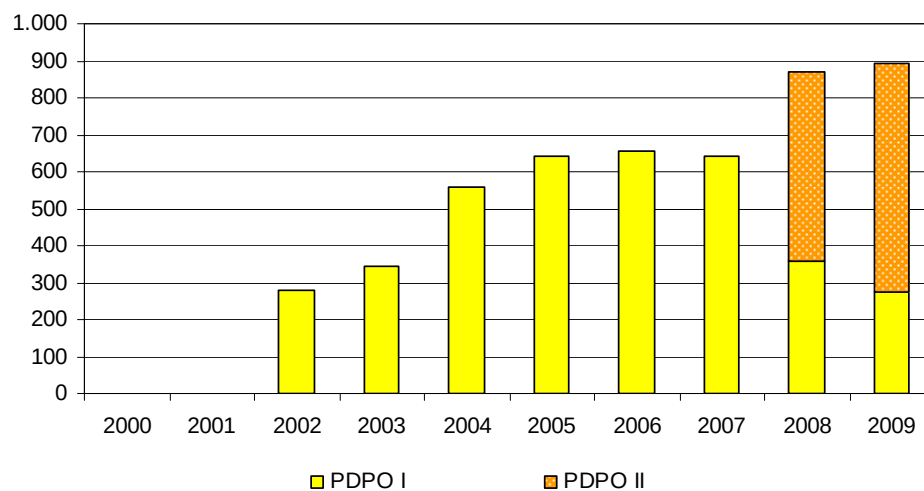
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

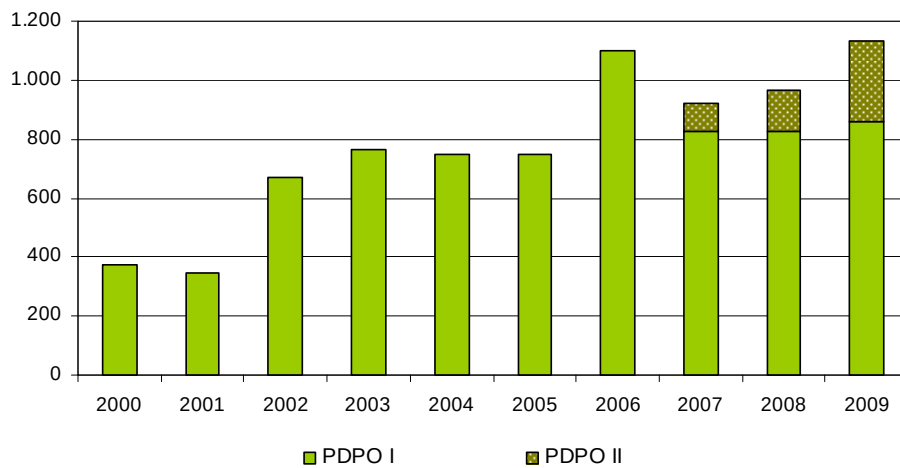
• totale uitgaven (euro)

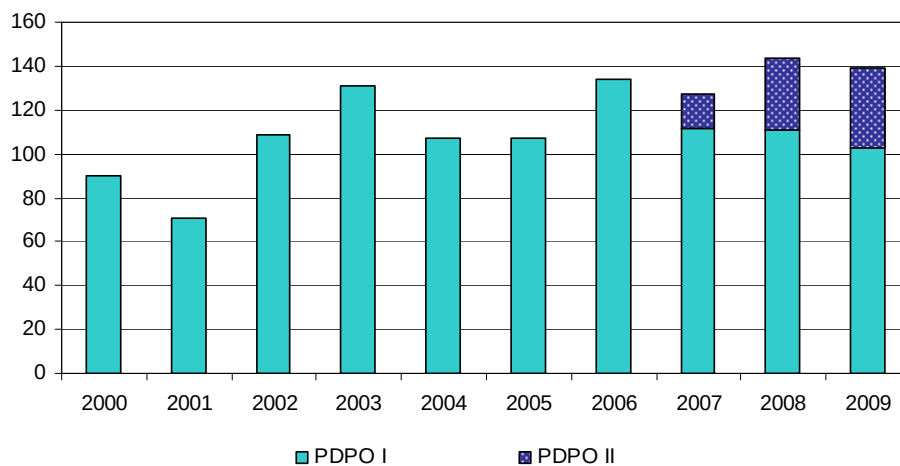
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

c) Sierteelt

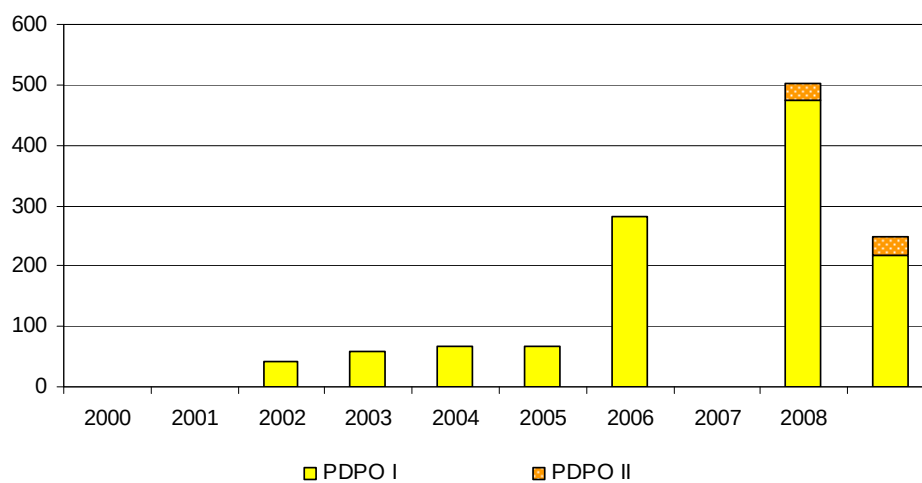
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

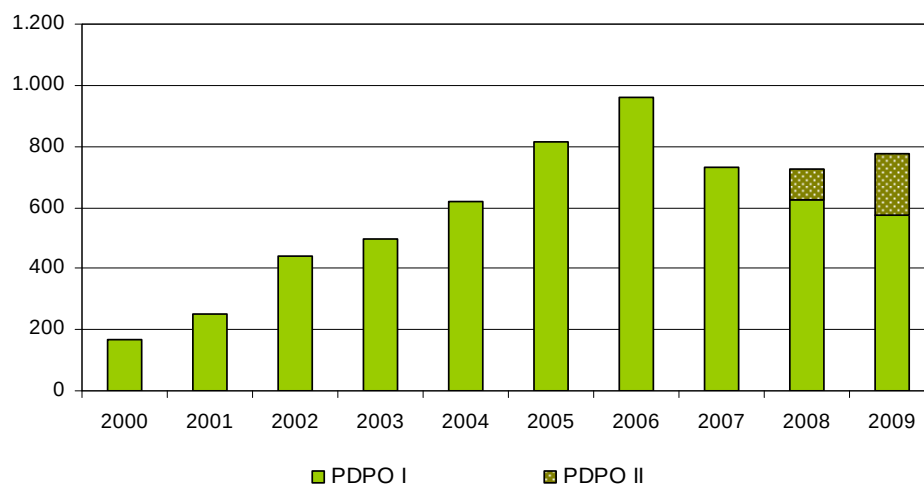
• totale uitgaven (euro)

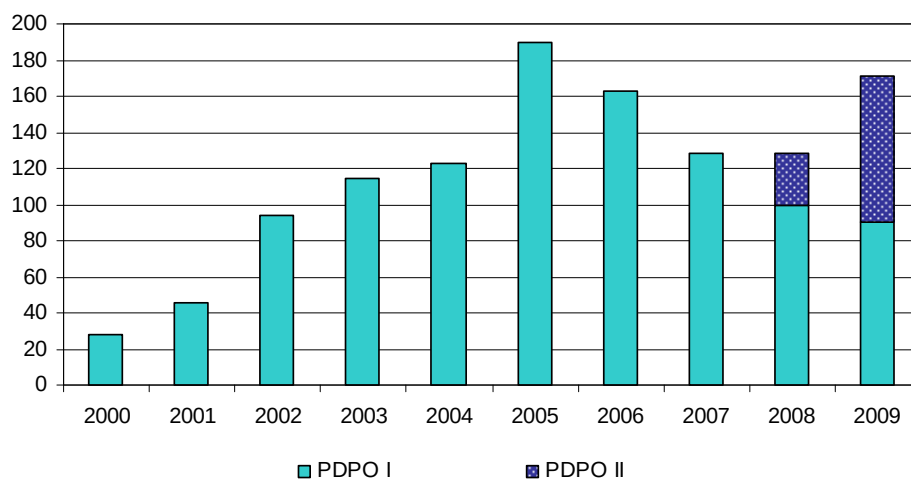
Opmerking: Uitgaven voorzien in 2007 werden in 2008 uitbetaald

Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)
d) BO Soortenbescherming

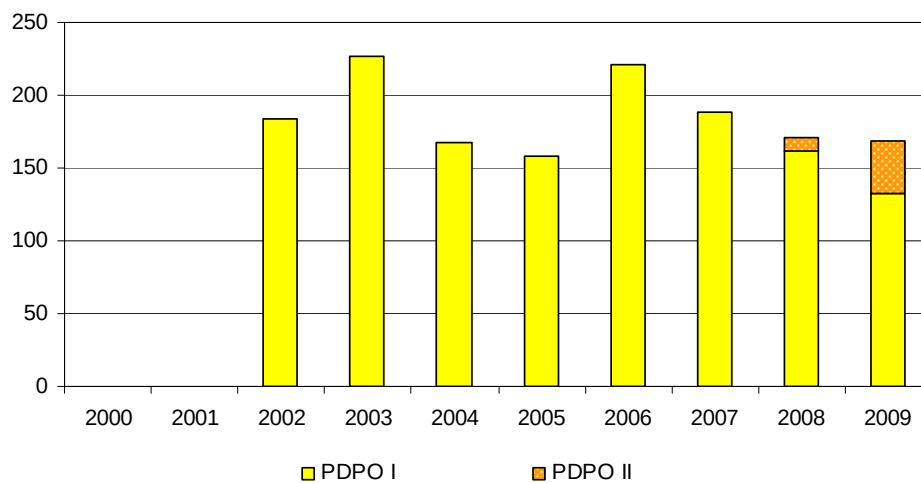
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

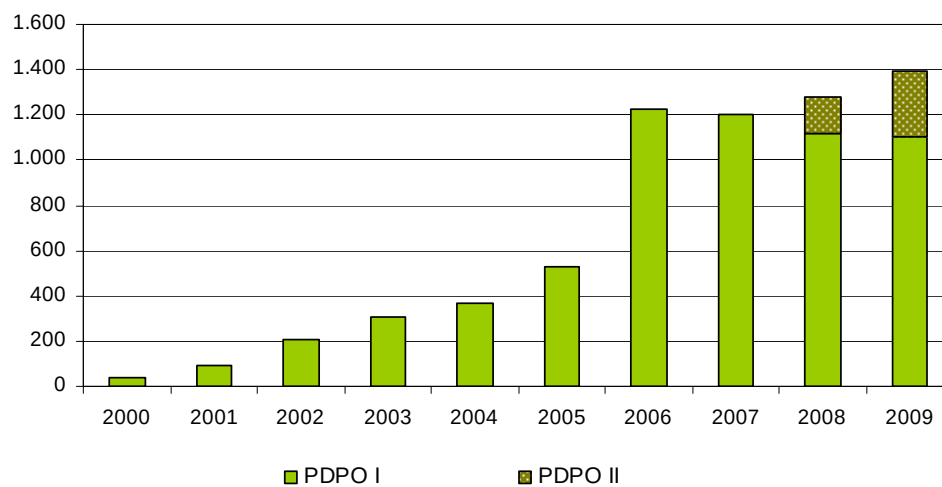
• totale uitgaven (euro)

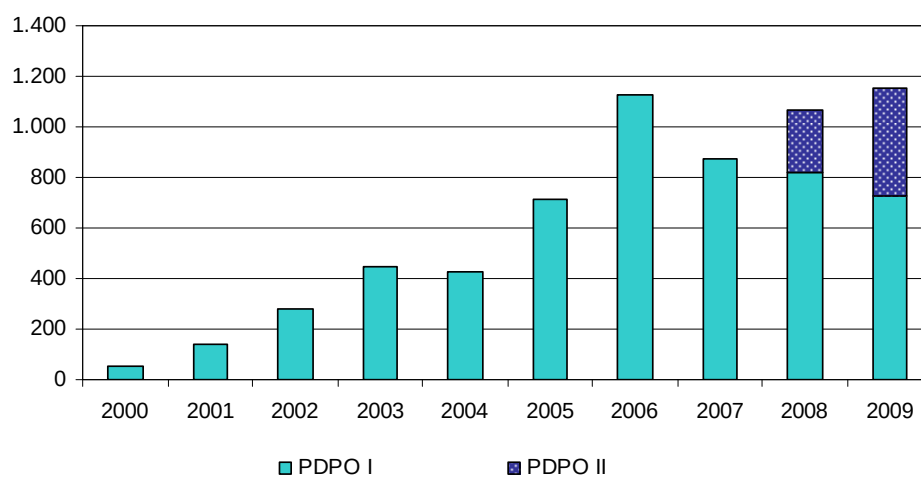
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

e) BO perceelsrandenbeheer

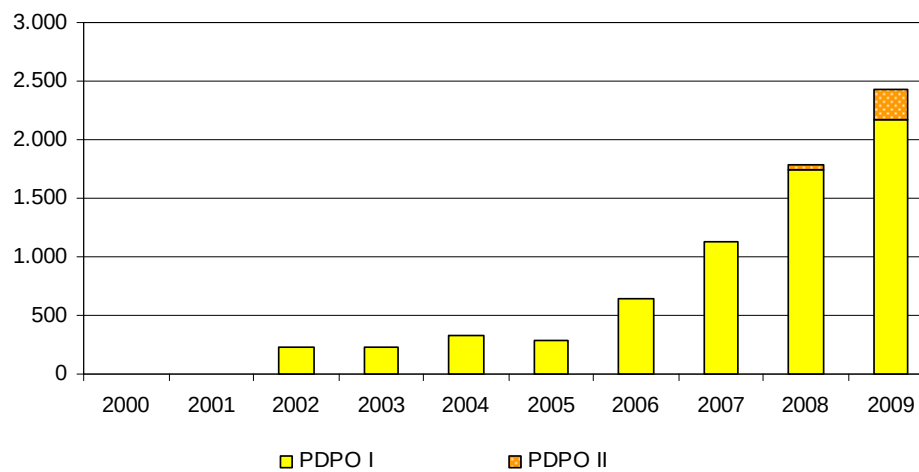
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

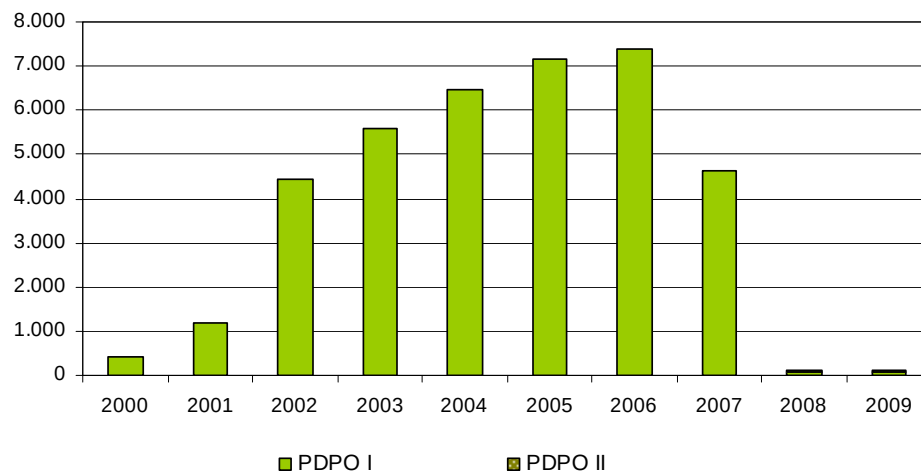
• totale uitgaven (euro)

Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

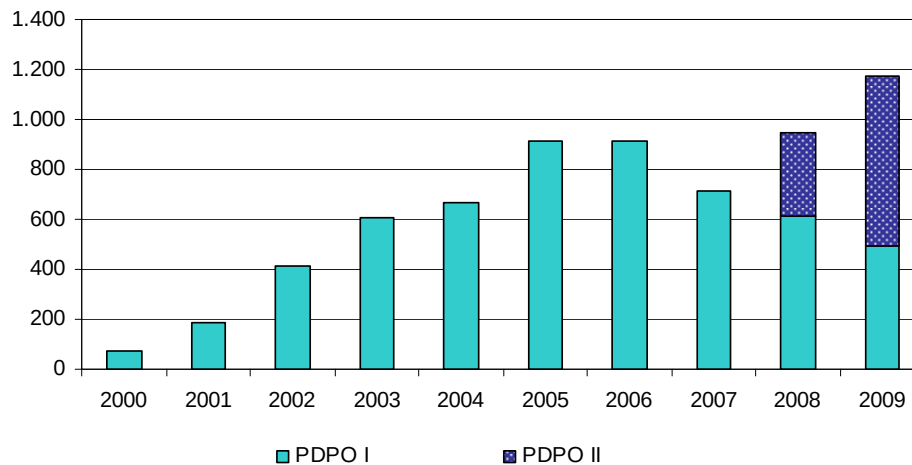
f) BO beheer van kleine landschapselementen

• areaal (ha)

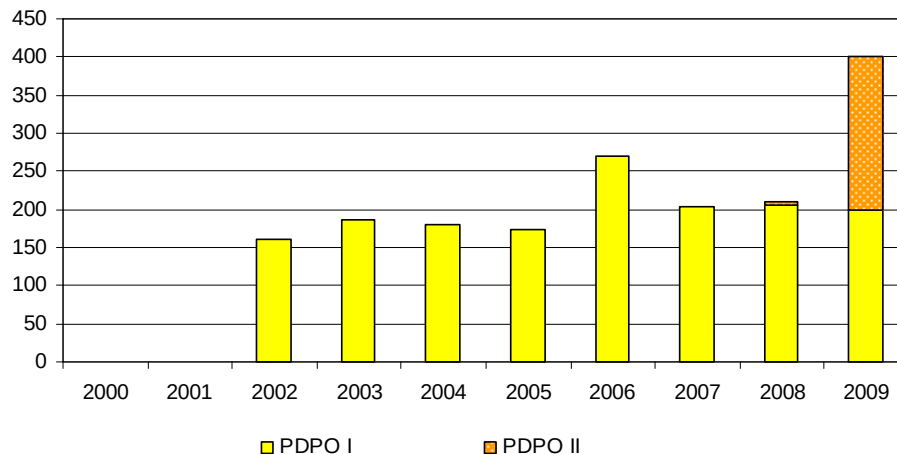

Opmerking: tem 2007 werd het volledige perceel in acht genomen, vanaf 2008 enkel het KLE

• aantal verbintenissen

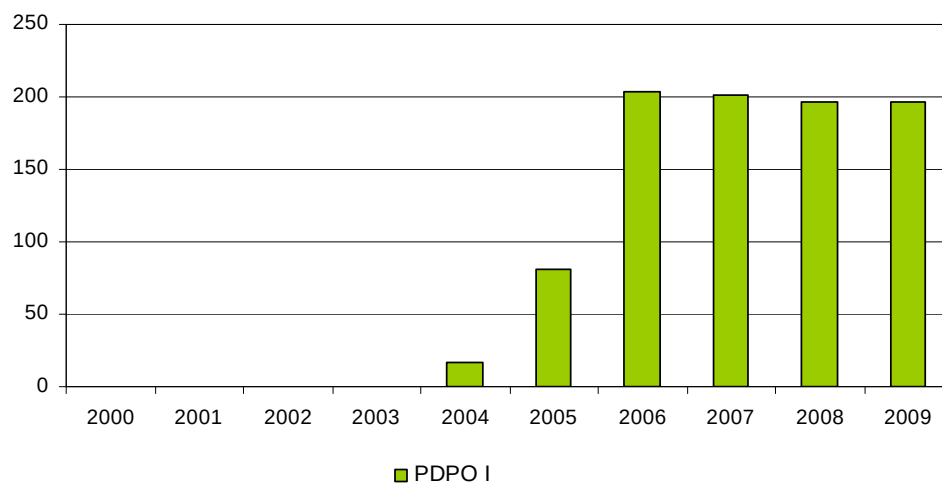
• totale uitgaven (euro)

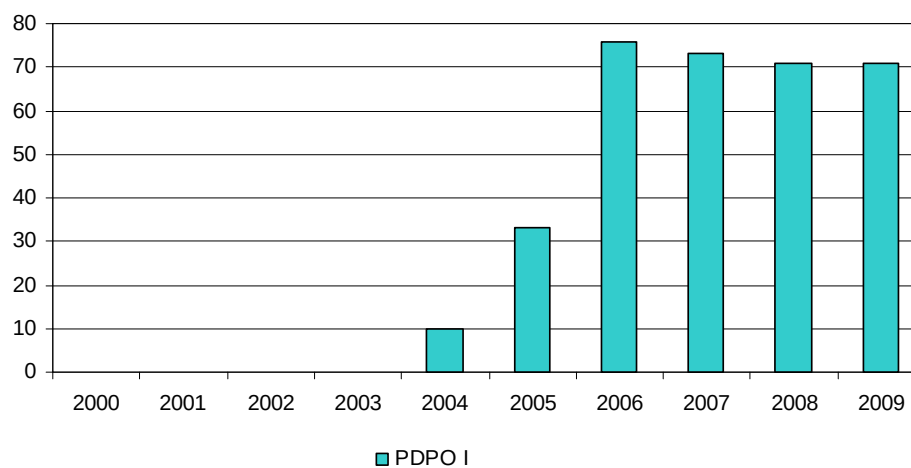
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

g) BO botanisch beheer

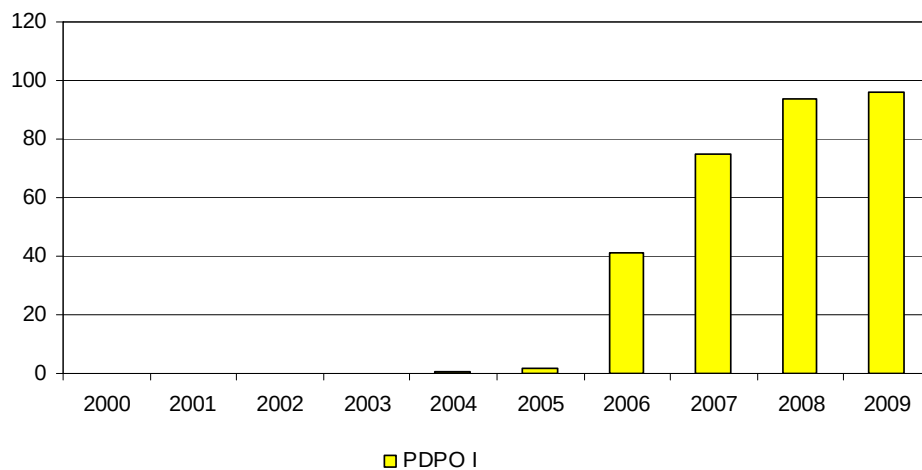
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

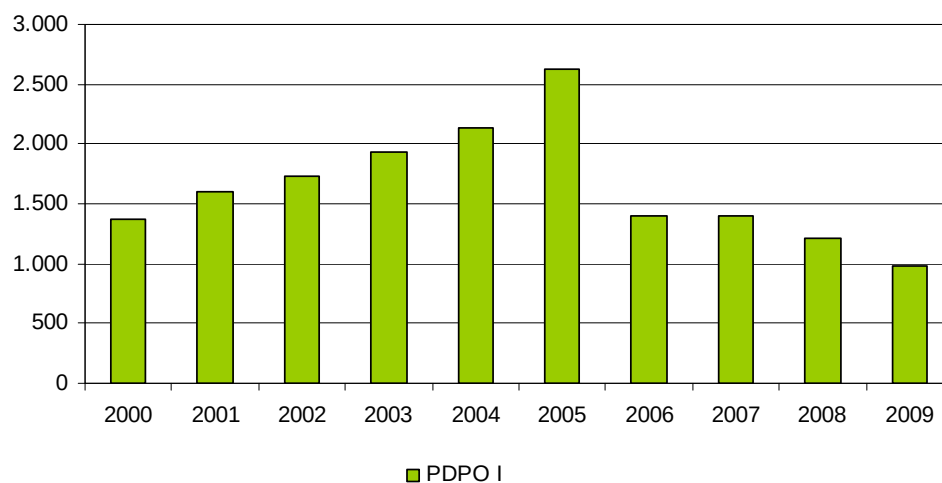
• totale uitgaven (euro)

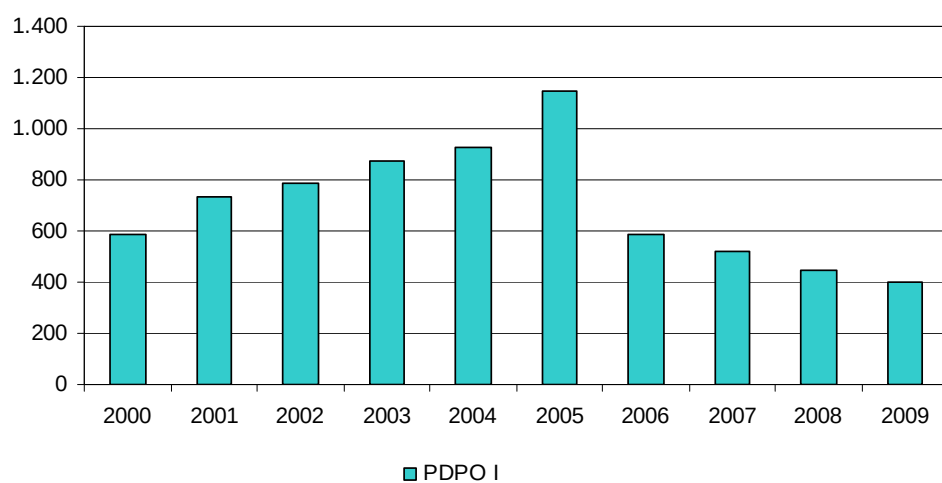
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

h) BO natuur

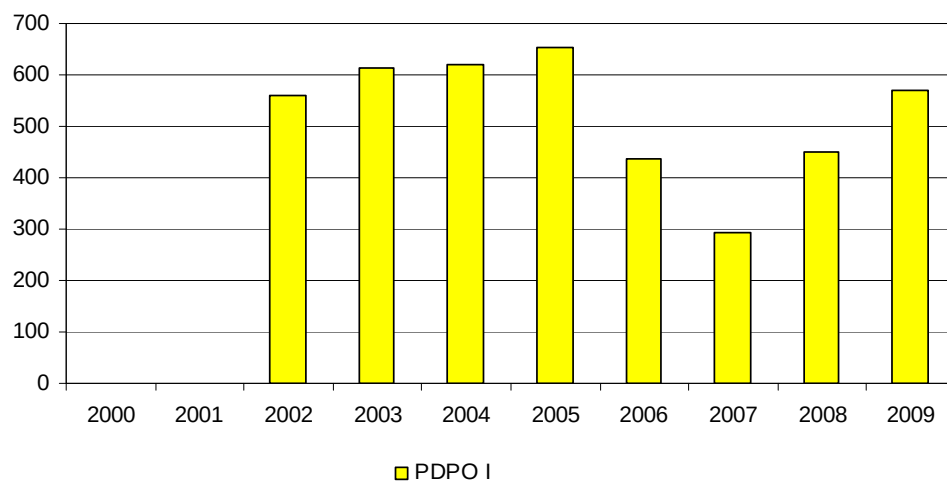
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

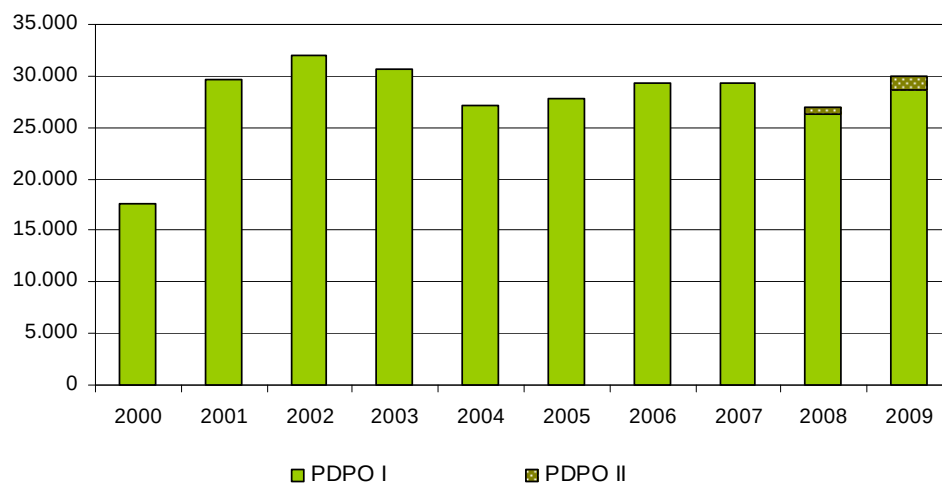
• totale uitgaven (euro)

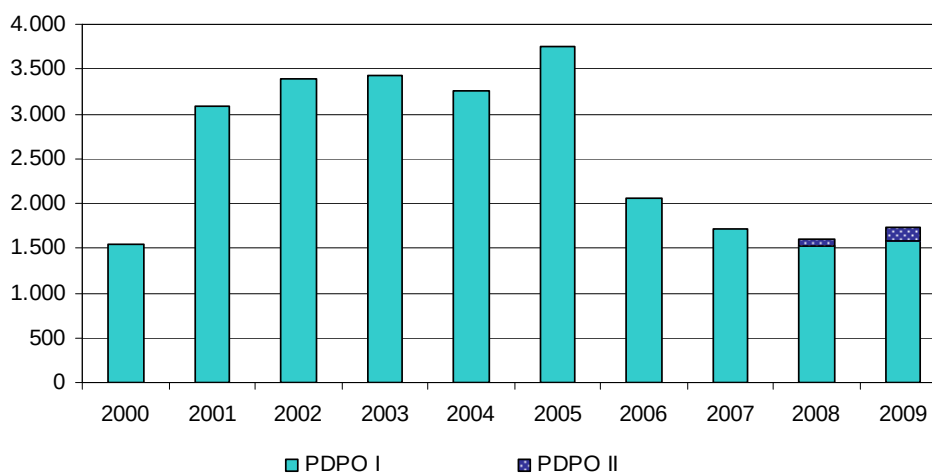
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

i) BO water

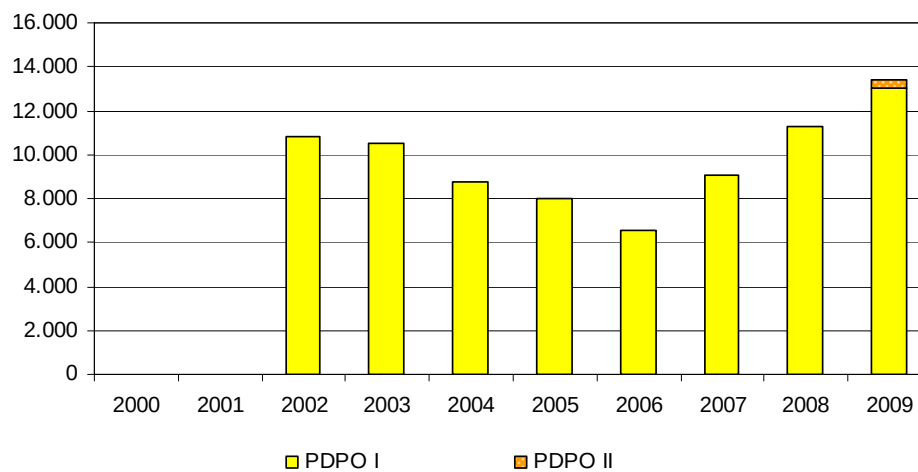
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

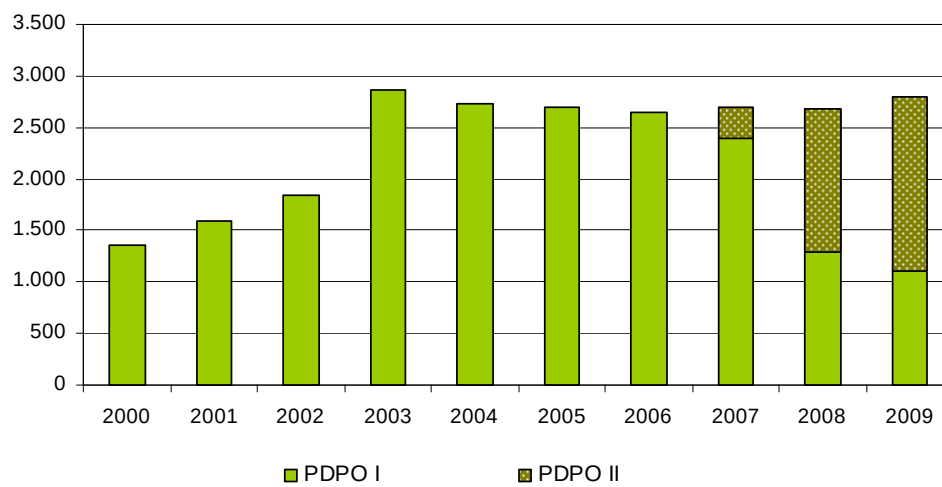
• totale uitgaven (euro)

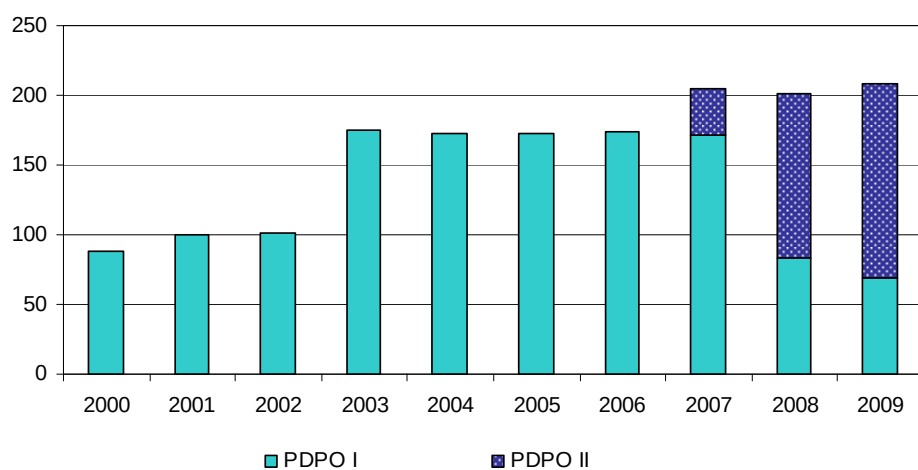
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

j) Bio hectaresteen

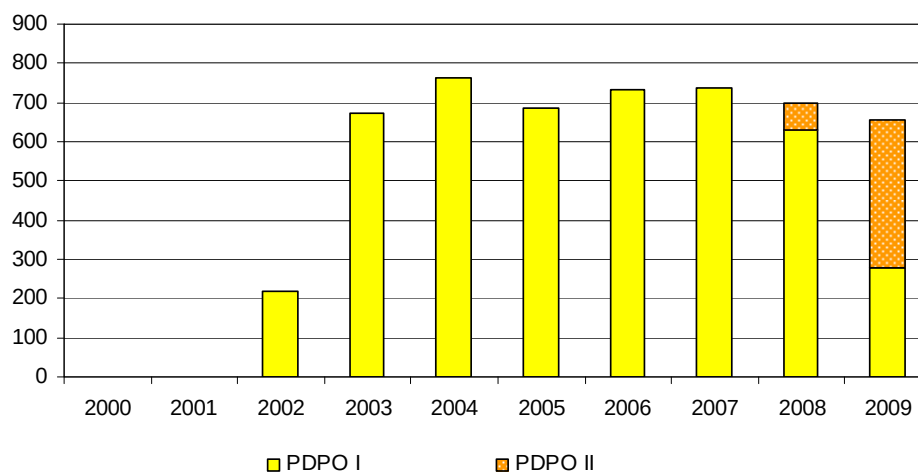
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

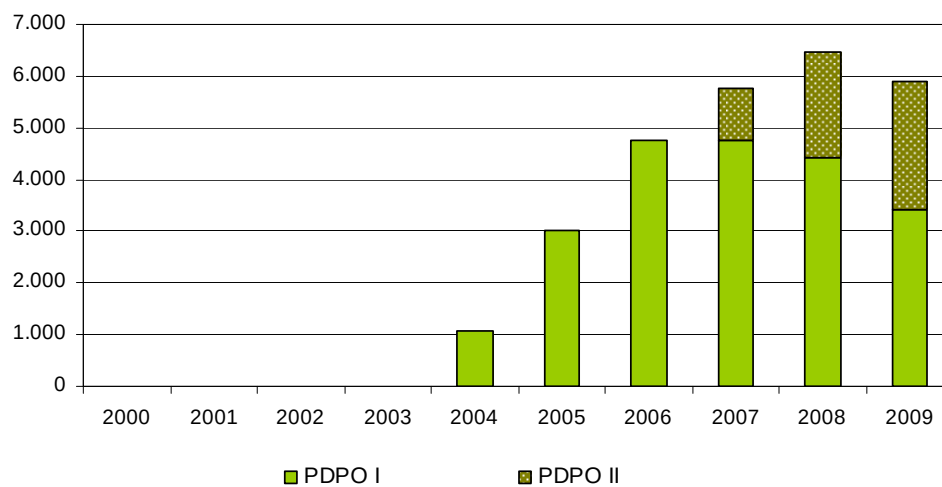
• totale uitgaven (euro)

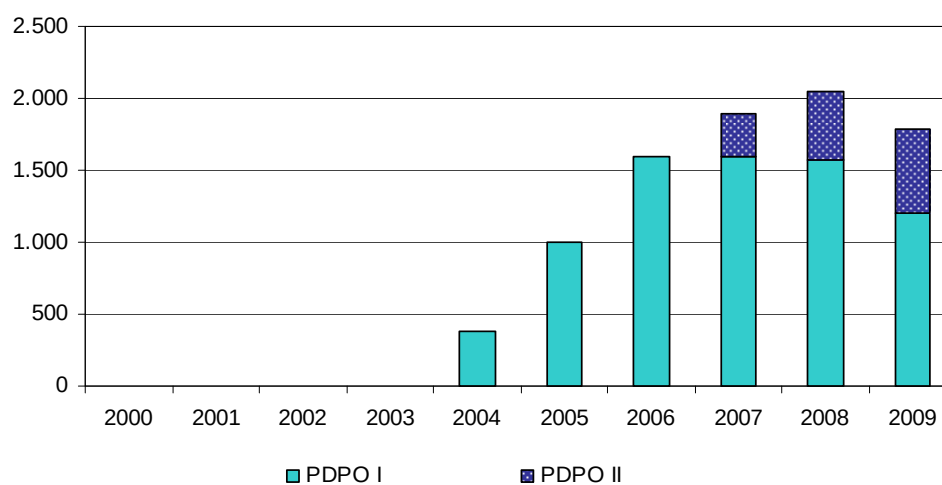
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

k) Vlinderbloemigen

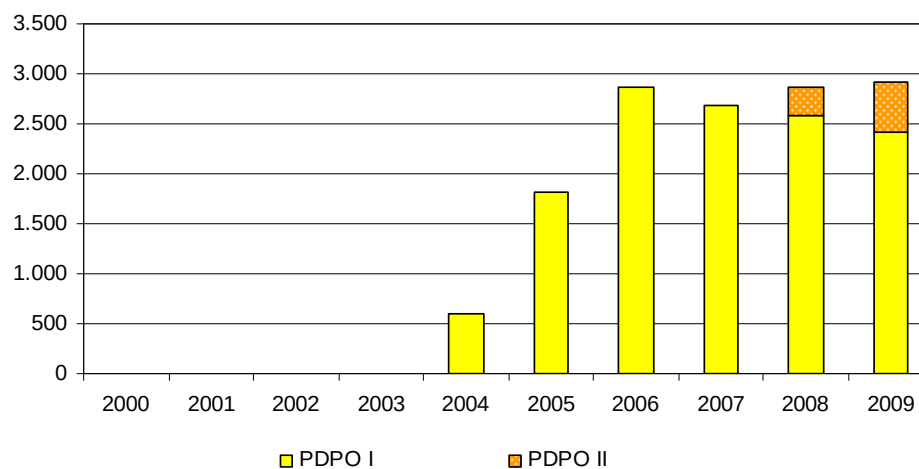
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

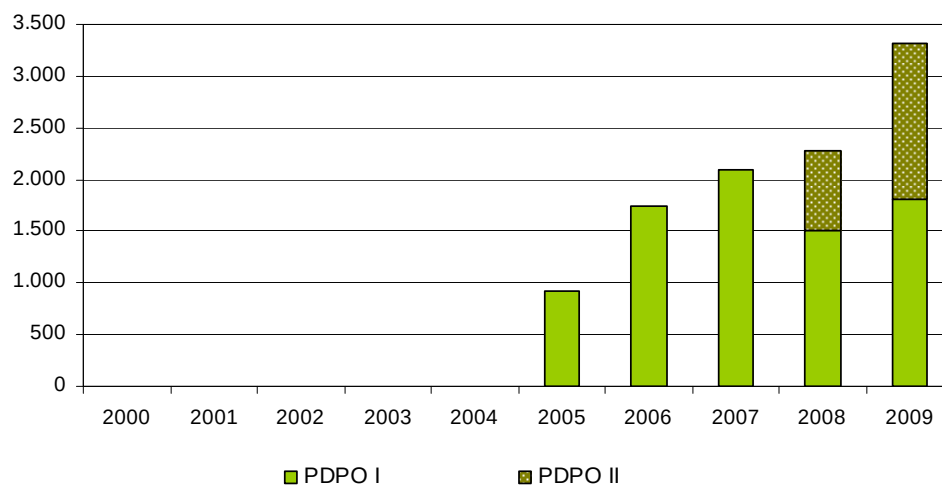
• totale uitgaven (euro)

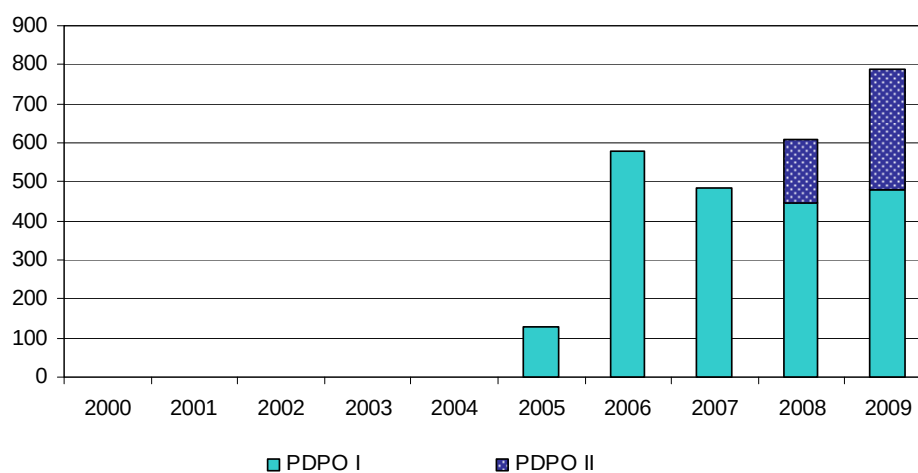
Bijlage 2: Evolutie van de agromilieumaatregelen tussen 2000 tem 2009 (vervolg)

1) BO erosiebestrijding

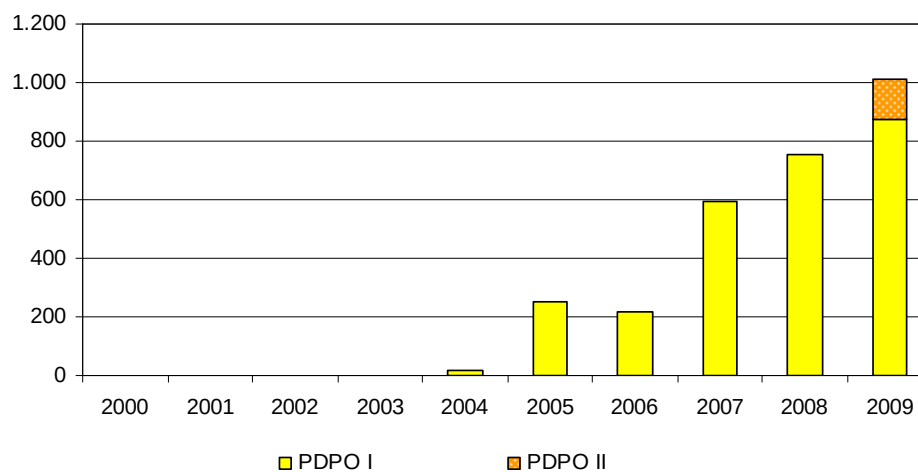
• areaal (ha)

• aantal verbintenissen

• totale uitgaven (euro)

Bijlage 3: Enquête

Aan:

Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Monitoring en Studie

Koning Albert II-laan, 35, bus 40

1030 BRUSSEL

Tel. 02 552 78 20 - Fax 02 552 78 21

ams@vlaanderen.be

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk EM/20100625	bijlagen 1
vragen naar / e-mail Ellen Maertens ellen.maertens@lv.vlaanderen.be	telefoonnummer 02/552 78 25	datum 25 juni 2010	

Betreft: *Enquête agromilieumaatregelen*

Geachte,

In het kader van het programma voor plattelandontwikkeling (PDPO) worden subsidies gegeven voor agromilieumaatregelen (ALV-agromilieuverbintenissen en VLM-beheerovereenkomsten).

Om de agromilieumaatregelen zo goed mogelijk in te zetten, is het noodzakelijk uw mening te kennen. We willen graag uw stem horen en rekenen erop dat u deze enquête zorgvuldig invult.

De informatie die u via deze enquête verstrekt, wordt anoniem en strikt vertrouwelijk behandeld.

Gelieve de enquête in te vullen en ze via bijgevoegde omslag terug te sturen voor **31 juli 2010**.

Als blijk van dank voor uw medewerking bezorgen we u na ontvangst van een degelijk ingevulde enquête een fijne attentie zolang de voorraad strekt.

Bij problemen of onduidelijkheden kan je ons contacteren op het telefoonnummer 02/5527825 (tijdens de kantooruren van ma t.e.m. vr).

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Hoogachtend,

Ellen Maertens

Enquête Agromilieumaatregelen

IDENTIFICATIE

Landbouwersnummer
Naam landbouwer
Straat en nummer
Postcode en gemeente

Naam landbouwer

Straat en nummer

Postcode en gemeente

Bedrijfstype (INVULLEN AUB)

☐ Varkens ☐ Melkvee ☐ Pluimvee ☐ Graasdieren (excl. Melkvee) ☐ Gemengd (akkerbouw/veeteelt)

☐ Groente- en aardbeienteelt ☐ Fruitteelt ☐ Sierteelt ☐ Overige tuinbouw ☐ Akkerbouw

Leeftijd bedrijfsleider (jaar) (INVULLEN AUB)

☐ < 25 ☐ 25-29 ☐ 30-34 ☐ 35-39 ☐ 40-44

☐ 45-49 ☐ 50-54 ☐ 55-59 ☐ 60-64 ☐ ≥ 65

Overzicht agromilieumaatregelen

[illegible]

1. Toepassing agromilieumaatregelen

!! Gelieve voor elke maatregel alle relevante kolommen aan te kruisen !!

Nr	Maatregel	A Ik heb dit nog <u>nooit</u> toegepast	B Ik pas dit toe <u>zonder steun</u>	C Ik paste dit toe met een overeenkomst maar <u>verbrak mijn overeenkomst</u>	D Ik paste dit <u>5 opeenvolgende jaren toe met steun</u> Nu pas ik dit toe <u>zonder steun</u>	E Indien u <u>steun</u> ontvangen heeft/ontvangt: zou u deze maatregelen ook toegepast hebben/toepassen <u>zonder steun</u> ?			F Ik volg(de) hiervoor een cursus/vorming	G Ik ontvang/ontvang investeringssteun voor machines of infrastructuur gericht op deze maatregel
						JA, identiek	JA, maar anders (kleinere oppervlakte, minder intensief, minder langdurig,...)	NEEN		
1	BO* water	O	O	O	O	O	O	O	O	O
2	BO weidevogelbeheer	O	O	O	O	O	O	O	O	O
3	BO akkervogelbeheer	O	O	O		O	O	O	O	O
4	BO perceelsrandenbeheer	O	O	O	O	O	O	O	O	O
5	BO beheer van kleine landschapselementen	O	O	O	O	O	O	O	O	O
6	BO erosiebestrijding	O	O	O	O	O	O	O	O	O
7	BO botanisch beheer	O	O	O	O	O	O	O	O	O
8	BO natuur	O	O	O	O	O	O	O	O	O
9	Mechanische onkruidbestrijding	O	O	O	O	O	O	O	O	O
10	Plantaardige eiwitbronnen / vlinderbloemigen	O	O	O	O	O	O	O	O	O
11	Sierteelt	O	O	O	O	O	O	O	O	O
12	Bio hectaresteen	O	O	O	O	O	O	O	O	O
13	Groenbedekking	O	O	O	O	O	O	O	O	O
14	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt	O	O			O	O	O	O	O

* BO = beheerovereenkomst

2 Deze vraag sluit aan bij vraag 1. Voor elke maatregel waar u onder vraag 1 kolom A, B, C of D invulde:

Wat zijn voor u redenen geweest om geen steun aan te vragen of het contract te onderbreken voor bepaalde acties die u ondernomen heeft?

!! Gelieve de meest relevante kolommen (maximum 3 per maatregel) aan te kruisen en/of kolom "Andere" aan te vullen !!

Nr	Maatregel	Geen interesse	Niet op de hoogte van de mogelijk- heid	Geen nieuw contract/ verbin- tenis mogelijk	Te veel admini- stratief papierwerk	Te weinig kennis	Steun- bedragen zijn te laag	Ik kwam niet in aan- merking	Controle schrikt me af	Ander steun kanaal	Voor- waarden maatregel te streng	Imago- probleem voor bedrijf	Andere
1	BO water	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
2	BO weidevogelbeheer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
3	BO akkervogelbeheer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
4	BO perceelsrandenbeheer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
5	BO beheer van kleine landschapselementen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
6	BO erosiebestrijding	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
7	BO botanisch beheer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
8	BO natuur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
9	Mechanische onkruidbestrijding	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
10	Plantaardige eiwitbronnen / vlinderbloemigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
11	Sierteelt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
12	Bio hectaresteen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
13	Groenbedekking	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
14	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

3 Wat was voor u de aanleiding om een bepaalde actie (maatregel) te doen (meerdere mogelijk; enkel voor die maatregelen die u hebt uitgevoerd)?

(met 0: geen aanleiding 1: minder belangrijke aanleiding 2: redelijk belangrijke aanleiding 3: belangrijke aanleiding)

Nr	Maatregel	Bezorgdheid over het milieu	Financiële steun van Vlaamse/ lokale overheden	De wil/noodzaak voor de verbetering van het bedrijfsimago	Betere bedrijfsresultaten	Andere
1	BO water					
2	BO weidevogelbeheer					
3	BO akkervogelbeheer					
4	BO perceelsrandenbeheer					
5	BO beheer van kleine landschapselementen					
6	BO erosiebestrijding					
7	BO botanisch beheer					
8	BO natuur					
9	Mechanische onkruidbestrijding					
10	Plantaardige eiwitbronnen / vlinderbloemigen					
11	Sierteelt					
12	Bio hectaresteen					
13	Groenbedekking					
14	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt					

4 Geef aan welk effect deze maatregelen hebben (gehad) op uw bedrijf

(met 0: geen invloed 1: kleine positieve invloed 2: middelgrote positieve invloed 3: grote/belangrijke positieve invloed
-: negatieve invloed)

Nr	Maatregel	op de arbeidsomstandigheden van uw bedrijf				op de productie van uw bedrijf					omgeving van uw bedrijf		
		Veiligheid (schadelijke stoffen, machines)	Fysieke belasting (tillen, bukken,...)	Hinder (geluid, geur, stof)	Hygiëne	Geproduceerde / verkochte hoeveelheden	Verkregen prijs verkochte producten	Toegepaste productie- technieken	Efficiënter werken / Arbeids- productiviteit	Activiteiten- gamma	Imago van het bedrijf	Milieu	Land- schap
1	BO water												
2	BO weidevogelbeheer												
3	BO akkervogelbeheer												
4	BO perceelsrandenbeheer												
5	BO beheer van kleine landschapselementen												
6	BO erosiebestrijding												
7	BO botanisch beheer												
8	BO natuur												
9	Mechanische onkruidbestrijding												
10	Plantaardige eiwitbronnen / vlinderbloemigen												
11	Sierteelt												
12	Bio hectaresteun												
13	Groenbedekking												
14	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt												

5 Wat zou helpen om u te overtuigen om in de toekomst steun aan te vragen voor een agromilieumaatregel bij de Vlaamse overheid?

1 : meest belangrijk

0 : minst belangrijk

Vul maximaal 3 maal “meest belangrijk” en 3 maal “minst belangrijk” in per maatregel

Nr	Maatregel	Rechtzekerheid van landbouw [†]	Uitleg en advies op het bedrijf	Hogere subsidie	Minder papierwerk	Hulp bij papierwerk	Minder strenge controles	Beter contact met de overheid-dienst	Meer flexibiliteit in contract/verbintenis	Uitwisselingsmogelijkheid van praktijk-voorbeelden	Beschikbaarheid aangepaste machines	Zichtbaar maken van maatregelen naar buitenwereld [‡]	Andere
1	BO water												
2	BO weidevogelbeheer												
3	BO akkervogelbeheer												
4	BO perceelsrandenbeheer												
5	BO beheer van kleine landschapselementen												
6	BO erosiebestrijding												
7	BO botanisch beheer												
8	BO natuur												
9	Mechanische onkruidbestrijding												
10	Plantaardige eiwitbronnen / vlinderbloemigen												
11	Sierteelt												
12	Bio hectaresteen												
13	Groenbedekking												
14	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt												

[†] Rechtzekerheid landbouw: men moet zeker zijn dat agrarische bestemming van een perceel na het nemen van agromilieumaatregelen niet gewijzigd wordt

[‡] Zichtbaar maken van maatregelen naar buitenwereld zodat bvb betreden van percelen door publiek tegengegaan wordt

Heeft u nog suggesties voor nieuwe maatregelen of om bovenstaande maatregelen aan te passen? (Indien u niet genoeg plaats heeft, kan u een apart blad toevoegen)

Heeft u nog andere opmerkingen?

Overzicht agromilieumaatregelen

	Nr	Maatregel	
VLM-beheerovereenkomsten	1	BO water	De beheerovereenkomst water heeft tot doel het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater (verminderde bemesting). Deze maatregel wil ondersteuning bieden aan die landbouwers die verder gaan dan de wettelijke normen voor bemesting. De maatregel spitst zich toe op percelen gelegen in kwetsbaar gebied water. Op deze percelen verplicht men zich ertoe: de bemestingsnorm die geldig is voor de totale N in deze gebieden te verminderen met minimaal 30% en een bemestings- en/of begrazingsregister bij te houden. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	2	BO weidevogelbeheer	De beheerovereenkomst weidevogelbeheer heeft tot doel het in stand houden van weidevogels en het gebied waarin ze (over)leven. Er zijn verschillende pakketten beschikbaar. De overeenkomst kan enkel gesloten worden op percelen gelegen in hiertoe afgebakende gebieden. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	3	BO akkervogelbeheer	De beheerovereenkomst akkervogelbeheer heeft tot doel het in stand houden van akkervogels en het gebied waarin ze (over)leven. Er zijn verschillende pakketten beschikbaar. De overeenkomst kan enkel gesloten worden op percelen gelegen in hiertoe afgebakende gebieden. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	4	BO perceelsrandenbeheer	Met perceelsrandenbeheer wordt een buffer gecreëerd tussen landbouwgrond en kwetsbare elementen die eraan palen. Kwetsbare elementen kunnen bijvoorbeeld bossen zijn, of waterlopen, houtkanten en wegbermen,... Deze beheerovereenkomst kan zowel op grasland als op akkerland worden aangevraagd en omvat 2 pakketten: Perceelsrandenbeheer Milieu en Perceelsrandenbeheer Natuur. Perceelsranden bestaan uit een ingezaaid grasmengsel of een spontane evolutie van de vegetatie. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	5	BO beheer van kleine landschapselementen	Deze beheerovereenkomst heeft tot doel het herstellen, ontwikkelen en onderhouden van kleine landschapselementen (aanleggen of onderhouden van houtige kleine landschapselementen, of (her)aanleggen en onderhouden van poelen. Er zijn verschillende pakketten beschikbaar. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	6	BO erosiebestrijding	De beheerovereenkomst erosie is erop gericht om erosie op erosiegevoelige gronden tegen te gaan. Volgende pakketten uit de beheerovereenkomst spelen in op de gevolgen van de erosie: grasbufferstroken, grasgangen en dammen met erosiepoel. Erosie kan natuurlijk ook aan de bron worden aangepakt via de pakketten niet-kerende bodembewerking en directe inzaai. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	7	BO botanisch beheer	De beheerovereenkomst botanisch beheer beoogt de ontwikkeling van botanisch waardevolle graslanden en, in het geval van botanisch beheer op akkerland, de ontwikkeling van botanisch waardevolle kruidengemeenschappen. Er zijn verschillende pakketten beschikbaar. Beheermaatregelen in elk van de aangeboden pakketten zijn ondermeer het verbod op gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen en op wijzigen van waterhuishouding en reliëf. De overeenkomst botanisch beheer kan enkel gesloten worden op percelen gelegen in hiertoe afgebakende gebieden. De beheerovereenkomst wordt gesloten voor 5 jaar.
	8	BO natuur	De beheerovereenkomst natuur beoogt de instandhouding en versterking van de natuurwaarde op biologische waardevolle graslanden met bemestingsverbod. Landbouwers die een overeenkomst sloten krijgen een vergoeding voor het niet gebruiken van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. De beheerovereenkomst natuur kadert in de mestwetgeving en kon enkel gesloten worden voor percelen met biologisch waardevol permanent grasland gelegen in een kwetsbare zone 'natuur' waar nulbemesting van toepassing was. Deze beheerovereenkomst kon laatst aangevraagd worden in 2006 en werd gesloten voor 5 jaar.

	Nr	Maatregel	
ALV-agromilieuverbintenissen	9	Mechanische onkruidbestrijding	In 2000 werd van start gegaan met de agromilieumaatregel mechanische onkruidbestrijding, waarvoor de land- of tuinbouwer een subsidie kan aanvragen bij de Vlaamse overheid. Toen was deze subsidie nog beperkt tot de maïsteelt. Sinds 2001 kwamen ook andere teelten in aanmerking. Elke land- of tuinbouwer komt in aanmerking voor deze subsidie op percelen die in Vlaanderen gelegen zijn. De land- of tuinbouwer gaat een verbintenis aan om tenminste vijf opeenvolgende jaren mechanische onkruidbestrijding toe te passen op minimaal 0,5 ha werkelijk beteelde/ingezaaide oppervlakte die hij jaarlijks aangeeft via de verzamelaanvraag.
	10	Plantaardige eiwitbronnen/ vlinderbloemigen	Deze subsidie wordt ook wel “de subsidie voor grasklaver” genoemd, omdat dit de meest gebruikte teelt is voor deze maatregel. Bij het toepassen van deze maatregel gaat u als landbouwer een verbintenis aan om ten minste vijf opeenvolgende jaren op uw veeteeltbedrijf minimaal 0,5 ha vlinderbloemige gewassen te produceren op de percelen die u daarvoor jaarlijks aangeeft in de verzamelaanvraag. Bovendien moet u jaarlijks minstens 10% van uw areaal voederteelten (zonder grasland) inzaaien met vlinderbloemige teelten (PDPO II).
	11	Sierteelt	Deze steunmaatregel is gericht op een verminderd gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. De sierteler die zich ertoe verbindt om gedurende 5 opeenvolgende jaren door registratie en planning het gebruik van deze stoffen te optimaliseren en te verminderen, kan hiervoor gedurende 5 jaar een jaarlijkse subsidie ontvangen. De registraties en het plan worden ingediend bij de vzw Vlaams Milieuplan Sierteelt (VMS). De steunaanvraag verloopt via de verzamelaanvraag.
	12	Bio hectaresteen	In België geldt sinds 1994 een systeem waarbij Belgische landbouwers en tuinders, die de biologische productiemethode invoeren of verder toepassen en een aanvraag voor de biologische productiemethode indienen, rechtstreeks kunnen worden gesubsidieerd middels hectaresteen. Deze subsidie wordt toegekend voor verbintenisperiodes van 5 jaar. Vanaf het 6 de jaar en voor zover de reglementering het op dat ogenblik toelaat, kan een nieuwe verbintenis voor 5 jaar gesloten worden. De steunaanvraag verloopt via de verzamelaanvraag.
	13	Groenbedekking	2010 is het laatste jaar dat betaling kan aangevraagd worden door landbouwers die een lopende verbintenis hebben met als startjaar 2006. Bij het toepassen van deze maatregel gaat u als landbouwer een verbintenis aan om ten minste vijf opeenvolgende jaren op uw bedrijf minimaal 1 ha groenbedekker in te zaaien op percelen die in Vlaanderen gelegen zijn.
	14	Verwarringstechniek bij pitfruitteelt	Vanaf 2010 kunnen subsidies aangevraagd worden voor het toepassen van de verwarringstechniek (feromoonstechniek) ter bestrijding van de fruitmot in de pitfruitteelt. Om in aanmerking te komen voor deze subsidies dient de fruitteeler vijf jaar lang de verwarringstechniek toe te passen op minstens 1 ha pitfruit. De steunaanvraag verloopt via de verzamelaanvraag.